

Година XX • Август 2014 • Број 123

Србијашуме

ШУМЕ

-Поплаве у Србији 2014.

-Заштита шума од пожара

РАЗГОВОР С ПОВОДОМ	
Србија и бујичне поплаве маја 2014	4
Ш.Г. БОРАЊА ЛОЗНИЦА	
Поплаве на подручју Ш.Г. „БОРАЊА“-Лозница	7
У ПОСЕТИ	
У посети поплављеним подручјима	9
ШТЕТЕ	
Штете од временских непогода у јп „Србијашуме“	11
ШУМЕ	
Шума као важан природни ресурс	13
СВЕТСКИ ДАН ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	
Саднице за Стару планину	15
ВЛАСИНА	
Власина и Власинско језеро	17
ЗАШТИТА ШУМА	
Заштита шума од шумских пожара у јп „Србијашуме“	20
ДОГАЂАЈИ	
Меморандум о сарадњи између ЈП „Србијашуме“ и јавног предузећа за шумарство „Ромсилва“ из Румуније	22
ШГ БЕОГРАД	
Природно добро Кошутњак је проглашено за споменик природе „шума Кошутњак“	23
ГУБАРИ	
Авиосузбијање губара у шумама којима газдује ЈП „Србијашуме“ Београд у 2014. години	25
ПОСЕТЕ	
Представници Викен Скога из Норвешке у посети ЈП „Србијашуме“	27
ИНТЕРФОРСТ	
Међународни сајам шумарства и шумарске технологије одржан у Минхену	29
ДЕЧИЈЕ НОВИНЕ	
Покрет Горана Србије	30
Живети у складу са природом	31
ЗАНИМЉИВОСТИ	
У Специјалном резервату природе „Увац“ граде парк за угрожене птице	32
ПРИЧЕ ШУМАРА	
Све зависи од нас	34
СПОМЕН ПАРК	
Спомен парк „Брдо Мира“ у Горњем Милановцу	36
ВОЂКАРИЦЕ	
Лешник <i>Corylus avellana</i>	38
ШУМАРСКИ РЕЧНИК	
Шумарски Српско – енглески речник	41
ХУМАНОСТ НА ДЕЛУ	
Најважније је бити човек	42

ШУМЕ

Ревија за рад и пословну сарадњу, маркетинг и интегрално газдовање шумама

Оснивач и издавач

Јавно предузеће за газдовање шумама “Србијашуме”

Заменик генералног директора

Игор Брауновић

Главни уредник

Сузана Милићевић

Редакциони одбор

дипл. ек. Никола Соврлић,
проф. др Милутин Ђорђевић,
др Предраг Алексић,
дипл.инж.шум.Александар Васиљевић,
дипл.инж.шум.Бранислав Илчић,
дипл.инж.шум. Гордана Јанчић,
дипл.инж.шум. Зоран Тинтор,

Адреса редакције

ЈП “Србијашуме”, Ревија “Шуме”
Нови Београд, Михајла Пупина 113
Телефон: 011 301 84 94
Уплата за претплату и друге
маркетиншке услуге на рачуне број
106-8863-65 код Banca Intesa a.d.
205-14313-23 код Комерцијалне банке
245-0011771202024-52 код Агробанке
са назнаком за Ревију “Шуме”

Рукописи и фотографије се не враћају

За изнете чињенице у ауторским текстовима није одговорна редакција

Решењем министра за информације Републике Србије, “Шуме” су уписане под регистарским бројем 1378 бр. 413-00-131-97-01

Ревија “Шуме” је као публикација од посебног интереса ослобођена пореза

Молимо читаоце на сарадњу, рукописе шаљите на:
e-mail: revijasume@srbijasume.rs
www.srbijasume.rs

Лектор

Ивана Вукадиновић

Фотографије

Миле Радоичић

Припрема и штампа

Издавачко-трговинско предузеће “Комазец” д.о.о., Инђија

CIP - Каталогизација у публикацији Народне библиотеке Србије, Београд 630

ШУМЕ

ISSN 0354-298X

COBISS.SR-ID 33831431

СРБИЈА И БУЈИЧНЕ ПОПЛАВЕ МАЈА 2014

У организацији Шумарског факултета у Београду, одсека за еколошки инжењеринг у заштити земљишних и водних ресурса и др Ратко Ристића редовног професора-продекана за научно-истраживачки рад на Катедри за бујице и ерозију, 06. јуна ове године на Шумарском факултету одржан је стручни скуп на тему: Бујичне поплаве у Србији-мај месец 2014.

Скupu су присуствовали Снежана Богосављевић Бошковић, министарка пољопривреде и заштите животне средине, Лепосава Сојић, помоћник министра грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Горан Пузовић, директор ЈП „Србијаводе“, Горан Триван, секретар за заштиту животне средине града Београда, представници јавно-водопривредног предузећа Београдводе, ЈП „Србијашуме“ и ЈП „Војводинашуме“, представници Привредне коморе Србије, Инжењерске коморе Србије и многе угледне личности.

Министар пољопривреде и заштите животне средине Снежана Богосављевић Бошковић., изјавила је да нас у наредном периоду очекује велики посао процене штете од поплава и загађења, где посебну пажњу треба обратити на постројења за пречишћавање отпадних вода и извора за снабдевање пијаћом водом. Она је на стручном скупу о бујичним поплавама истакла да укупне последице након великих поплава нису могле да буду сагледане истог тренутка и да тек предстоји процес њиховог коначног сагледавања.

др Ратко Ристић

Катастрофалне поплаве, које су маја 2014. године погодиле делове Србије, последица су тешко предвидивог климатско-метеоролошког феномена мале вероватноће појаве, са тродневним падавинама од 120-200 литара по квадратном метру. Површна хронолошка анализа показује да је у периоду 1996-2014, слив Колубаре четири пута имао разорне бујичне поплаве, слив Дрине три пута, по једном сливови Јужне, Велике и Западне Мораве, Тимока и Пчиње. У последњих 50 година, на територији Србије чак 157 пута су регистроване падавине веће од 100 mm, 55 пута веће од 120 mm а 23 пута веће од 140 mm. Апсолутно највећа дневна количина падавина (220 mm) измерена је на кишомерној станици Раков Дол (слив Власине). Особине циклона који је формиран маја 2014. године (статичност, трајање, просторни обухват, просторно-временска дистрибуција падавина), довеле су до формирања бујичних поплава на простору који обухвата преко 20.000 km². Ово представља преседан у односу на претходне метеоролошко-хидролошке догађаје, доступне нашем памћењу, који су захватили површине од неколико стотина до неколико хиљада квадратних километара. Бујичне поплаве из маја 2014. биле су израз „могућности“ природе, са једне стране, али и израз наше неспремности, са друге стране.

Подсећања ради, у Србији је регистровано око 11.500 бујичних водотокова, док бујичне поплаве представљају најчешћу појаву из арсенала тзв. “природних ризика” (речне поплаве; суше; снежне лавине; клизишта и одрони; појава града; пожари на већим шумским комплексима; олујни ветар; земљотреси). Ерозиони процеси, као један од фактора настанка бујичних поплава, присутни су на 75% територије Србије, са просечном годишњом продукцијом ерозионог материјала од 30 милиона m³, од чега око 8 милиона m³ доспева у речна и поточна корита (узрок појаве енормних количина блата и камена у поплавленим местима и градовима). Само у периоду 1950-2014, бујичне поплаве су однеле преко

Министарка Снежана Богосављевић Бошковић

80 живота и проузроковале материјалне штете од неколико милијарди евра. Учесталост појаве бујичних поплава, интензитет и распрострањеност, чине их сталном претњом са последицама у еколошкој, економској и социјалној сфери.

Ипак, деструктивност бујичних поплава из маја 2014. године могла је бити знатно мања, да су последњих двадесетак година примењивани превентивни радови и мере. Ово се односи на концепт интегралног уређења бујичних сливова, који обухвата пројектовање и изградњу техничких (преграде, прагови, регулације, микро-акумулације, ретензије, обалоутврде), биотехничких (санација јаруга; заштита површина на нагибима) и биолошких објеката (пошумљавање голети; мелиорације деградираних шума, ливада и пашњака; успостављање воћњака на терасама), као и примену административних мера (правила уређења, коришћења и заштите земљишта на угроженим сливовима). Такође, изостали су и радови на одржавању постојећих система за заштиту од бујица и ерозије (чишћење корита од наноса, вегетације и смећа; поправка оштећених објеката), што је значајно умањило њихову ефикасност.

Административне мере се примењују кроз „Планове за проглашење ерозионих подручја“ на територији локалних самоуправа, у којима се идентификују угрожена подручја (на основу прописане методологије), и до нивоа катастарских парцела прописују оптималне мере коришћења површина (шумских, пољопривредних, урбанизованих), са аспекта превенције ерозије и бујичних поплава. Такође, неопходна је израда „Оперативних планова за одбрану од бујичних поплава“, у којима су идентификовани сви бујични водотокови на територији локалних самоуправа, са организацијом

система одбране, одговорним лицима и списком неопходних средстава. Поменуте документе има око 60 локалних самоуправа у Србији, али се усвојена планска решења ретко примењују услед недостатка финансијских средстава и одговарајућих кадрова.

Актуелне поплаве имале су два издвојена сегмента, бујичне поплаве (формиране на брдско-планинским подручјима Србије) и речну поплаву на доњем току Колубаре и Сави. Карактеристике бујичних поплава у смислу настанка, дејства, трајања, превентивних и одбрамбених активности, значајно се разликују од речних поплава, због чега је неопходно ускладити постојећи Закон о водама (2010) са Европском директивом о поплавама (2007/60/ЕС). Такође, у актуелном Закону о водама је присутан дискутабилан став члана 23, којим се објекти за заштиту од ерозије и бујица на водотоковима II реда (бујични водотокови), препуштају надлежности локалних самоуправа (градови и општине), с обзиром да оне немају (сем неколико изузетака) материјалне и људске ресурсе да се тиме баве, што је ова катастрофа и показала. Дакле, неопходна је пуна надлежност републичких институција у процесима пројектовања, извођења и одржавања објеката за заштиту од ерозије и бујичних поплава.

Почетак радова на контроли ерозионих процеса и уређењу бујица у Србији започео је крајем XIX века, на простору Грделичке клисуре, који је потпуно саниран до краја 70-тих година прошлог века, и данас се истиче као пример добре праксе на светском нивоу. До почетка 90-тих година прошлог века, изведено је неколико хиљада објеката (преграде за заустављање наноса; регулације бујичних корита; микро-акумулације и ретензије; обалоутврде), а сани-

рано је више од 1.200.000 ha голети, јаруга и деградираних земљишних површина (оранице, ливаде, пашњаци, воћњаци). Радови на заштити од ерозије и уређењу бујица најинтензивније су извођени у периоду од средине 50-тих до краја 80-тих година прошлог века, после оснивања Републичке дирекције за уређење бујица (1953), и мреже специјализованих предузећа (тзв. „рејонске секције“), под надлежношћу Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде. Постојеће (преостале) специјализоване водопривредне организације, које се преко 60 година баве заштитом од ерозије и уређењем бујица, потребно је вратити у систем предузећа која се финансирају из државног буџета, с обзиром на значај њихове делатности. То су следећа водопривредна предузећа: „Ерозија“-Ваљево; „Лозница“-Лозница; „Ерозија“-Крагујевац; „Ерозија“-Књажевац; „Ерозија“-Ниш; „Западна Морава“-Краљево. Поред тога, неопходно је поновно формирање организација „Ерозија“-Владичин Хан, „Ерозија“-Пожаревац и „Ерозија“-Ужице. Координација рада ових предузећа, одобравање програма радова и обезбеђивање финансијских средстава, спроводили би се преко самосталне организационе јединице за заштиту од ерозије и уређење бујица, унутар Републичке Дирекције за воде. Предложене организационе мере могуће су само у склопу реафирмације читавог сектора водопривреде, а посебно сегмента одбране од поплава, што захтева системско решење финансирања. Посебан проблем је финансирање противерозионих радова, које је на историјском минимуму, са распоном годишњих издвајања од 0.101-0.822 милиона евра, у периоду 2006-2013, иако су минималне потребе око 30 милиона евра на годишњем нивоу.

Унутар ресорног Министарства пољопривреде и животне средине, присутне су организационе јединице које обухватају области водопривреде, шумарства и пољопривреде (Дирекција за воде; Управа за шуме; Управа за пољопривредно земљиште), доминантне секторе када је у питању третман простора брдско-планинских сливова, са аспекта превенције ерозионих процеса и бујичних поплава. Међутим, актуелна пракса показује потпуно одсуство „хоризонталне“ координације, када је у питању извођење пројеката који „промовишу одрживе праксе коришћења земљишта, побољшање ретензирања воде као и контролисано плављење одређених области у случају поплава“ (Директива 2007/60/ЕС о процени и управљању ризицима од поплава).

Важећи Закон о шумама (Сл. Гл. РС, 30/2010), у члану 6 препознаје општекорисне функције шума, кроз следеће ставове: уравнотежавање водних односа и спречавање бујица и поплава; заштита земљишта, насеља и инфра-

структуре од ерозије и клизишта; заштитне шуме су шуме чија је приоритетна функција заштита земљишта од ерозије. Међутим, често су неке шумарске активности у брдско-планинским подручјима Србије фактори интензивирања ерозионих процеса и формирања бујичних поплава (избор локација за експлоатацију шумског фонда; начин извлачења трупаца; начин градње, коришћења и одржавања шумских путева). Међутим, све то није довољно да би се унутар система ЈП „Србијашуме“ систематизовала радна места за проблематику ерозије и бујичних поплава. Поређења ради, заштита од ерозије и уређење бујица су активности унутар сектора шумарства, у земљама као што су Француска и Аустрија.

Такође, неопходно је створити квалитетну основу за трансфер информација и знања између јединица локалних самоуправа са угрожених подручја, јавних водопривредних предузећа („Србијаводе“, „Војводинаводе“, „Београдводе“), Републичке дирекције за воде, ЈП „Србијашуме“ и ЈП „Војводинашуме“. Ово подразумева изградњу капацитета јединица локалних самоуправа за борбу са проблемима ерозије и бујица, кроз запошљавање специјализованих кадрова (дипл. инж. шумарства за еколошки инжењеринг у заштити земљишних и водних ресурса). Поменути кадрови се школују на Шумарском факултету Универзитета у Београду, више од 60 година, кроз наставне програме усаглашене са водећим светским институцијама у овој области.

Смањење деструктивности бујичних поплава захтева значајне измене постојеће законске регулативе у доменима урбанистичког и комуналног реда, јер градња објеката и депонување различитих врста отпада, у зонама речних корита и приобаља, увећава могућност изливања воде. Такође, потребна је ригорозна контрола активности на легалним локацијама за експлоатацију шљунка и песка, како би се избегле нежељене деформације речног корита, или чак угрожавање темеља мостовских стубова, што се дешавало. То подразумева повећање броја запослених у инспекцијским службама, веће надлежности и далеко оштрију казнену политику. Активности на превенцији ерозионих процеса и бујичних поплава суштински су усмерене ка побољшању стања животне средине, јер обухватају унапређење квалитета шумских екосистема, земљишта и вода. Директно се утиче на везивање CO₂, очување биодиверзитета, стварање услова за производњу органске хране, еко-туризам, и одрживи развој локалних заједница. Такође, ове активности доприносе афирмацији омладинског волонтерског рада, пре свега покрета Горана Србије, али и других заинтересованих друштвених група, различитих еколошких удружења, планинарских друштва, чиме се профилише и појачава јавни сензибилитет за очување вредних и фрагилних подручја брдско-планинског региона.

Примена предложених мера, као и минимизирање уочених системских и организационих недостатака, значајно би повећали ефикасност система за заштиту од ерозије и бујичних поплава, чак и у случају поновне појаве циклонских падавина из маја 2014. године, што би за последицу имало значајно мањи број људских жртава, као и обим материјалних штета.

*др Ратко Ристић, редовни професор
продекан за научно-истраживачки рад
Катедра за бујице и ерозију
Универзитет у Београду Шумарски факултет*

Поплаве на подручју Ш.Г. „Борања“-Лозница

Када се помену општине, Ваљево, Крупањ, Коцељева, Мали Зворник, Лајковац, Љиг, Мионица, Осечина, Уб, Лазаревац, Богатић, Владимирци, Лозница, Љубовија, Шабац... прво што вам падне на памет, последњих дана је реч ПОПЛАВЕ.

Потоци и реке су оставиле пустош на овом подручју.

Јабланица, Обница, Градац, Колубара, Тамнава, Јадар, Ликодра, Ловачка река, Чађавица, Дрина... са својим набујалим притокама, и некада мирним потоцима су носили све пред собом.

Клизишта су уништила скоро цела села у Ваљеву, (село Ребељ), а и у Крупњу, Малом Зворнику, Љубовији, Осечини, Љигу, Мионици... клизишта су оставила пустош.

Највећи број села је тотално одсечен због оштећења на путевима.

Први који су притекли у помоћ мештанима у одсеченим селима су били управо шумари.

Штете су причињене и на шумским путевима, влакама... поједина клизишта су уништила и читаве састојине, а у поплавама су страдале и младе састојине тополе.

Сви запослени су били ангажовани током поплава на разним пословима а након тога на евидентирању и санирању последица, које нису мале.

На подручју ових општина Ш.Г. „БОРАЊА“ Лозница као део јавног предузећа „СРБИЈАШУМЕ“ Београд, газдује државним шумама на површини од 36.383 хектара, и обавља стручно-техничке послове у приватним шумама на површини од 109.306 хектара.

Традиција шумарства на овом подручју је преко 110 година.

У шумама, по врстама дрвећа, преовлађују лишћари: буква, китњак, цер, сладун, граб, багрем... а од четинара: црни бор, смрча, бели бор, јела, боровац и дуглазија

По Закону о враћању имовине црквама и верским заједницама Епархији шабачкој имовина је враћена манастирима: Троноша, Петковица, Радовашница и Чокешина, укупно 2 208 ха а враћање манастирима ваљевске епархије је још у току, и све је протекло без икаквих проблема.

ШГ „Борања“ је прва у Србији извршила сертификацију шума по FSC стандарду па је добила и сертификат 04.10.2007. године. Сертификат подразумева одговорност, односно газдовање по строгим светским стандардима, што би у преводу значило газдовање шумама на економски прихватљив, социјално праведан и економски исплатив начин.

– Ш.Г. „БОРАЊА“ организује извршење свих радова на гајењу, одржавању и обнови шума, њиховој заштити и коришћењу, сагласно основана и програмима газдовања а све у циљу унапређења стања шума,

– организује служба чувања шума и предузима све мере противпожарне заштите,

– Ш.Г. „БОРАЊА“ врши израда основа газдовања шумама, ловних основа, програма и пројеката...

– врши изградњу и поправку шумских и локалних путева у сарадњи са локалном заједницом. Ови путеви су махом у брдско-планинским руралним подручјима чиме потпомажемо рурални развој.

...ту су радови и на лову, риболову, расадничкој производњи и друго.

Ш.Г. „БОРАЊА“ Лозница, организационо сачињавају 4 Шумске управе „Мали Зворник“ „Крупањ“ „Шабац“ „Ваљево“ и Р.Ј. Механизација.

„БОРАЊА“ данас има око 250 запослених, од којих сваки пети има високу стручну спрему.

СЕЛО РЕБЕЉ УНИШТЕНО ЗА ЈЕДАН ДАН

Зар живе земља да нас прогута?

Ваљевско село Ребељ подно Медведника од прошлог четвртка практично више не постоји. Бар не у оном облику у којем га памте најстарији мештани, а како они тврде, ни њихови преци. И најстарија кућа у засеоку Пиргић, грађена на старински начин са све огњиштем, која је изазовима времена одолевала више од стотину година пала је под налетом стравичног клизишта које тог дана није оставило читав ни један од двадесетак објеката на тој страни. „Преживело” је свега пет кућа удаљених око 500 метара од „епицентра” клизишта у које су се сместили неки од житеља засеока. Стравично померање и слегање тла потпуно је изменило конфигурацију терена. Јабланица је променила ток, пут је или пукао или затрпан, тако да су мештани Ребеља и Бебића Луке практично били одсечени од света.

Клизиште није заобишло ни једно домаћинство, неким су страдали воћњаци, некимаште, али су најгоре „прошли” Пиргићи и Марковићи оставши без домова, као и Алексићи којима је брдо затрпало шталу са 38 животиња! До Алексића је могуће доћи само пешице од Дома на Медведику, јер су одрони пресекли пут. Захваљујући власнику продавница „Бамби” Јевти Ђуричићу, који је ципом протеклог понедељка возио хуманитарну помоћ у тај крај и екипа „Напреда” је успела да стигне до најутрожененијих.

- У четвртак вече се све десило, дотрчао је синовац и почео викаати да ломи шталу. Ја сам излетео и пошао горе, али видим да грање лети према мени. Да сам видео колики се брег сручио и ја бих побегао! Цело брдо је пало, понело је шталу и затрпало је. У горњој је било 18 оваца, а доле је била крмача са осморо прасади и 13-оро јагњади. Излетели су само ован и овца, сигурно мени и баби за душно... а 38-оро их лежи у бедему! Све се десило за десет минута! Киша је падала, видео сам да нема спаса, стајао сам и дрхтао и нисам знао шта ћу – прича очајан Десимир Алексић.

Алексићи чекају механизацију, како би се скидањем плоче од штале евентуално спасла нека преживела животиња. Комшија Драгомир Алексић кроз сузе прича да је највеће богатство што су сви људи живи, али да му је јако жао Десимирове сток.

- Нас двојица смо овде пробавили три дана, копали, али не можемо да урадимо ништа. Тужно је кад чујеш цврку живих прасади! Мене је увече заболела глава и кажем му, Десимире, ја морам ово да напустим. Хајде да се спасимо ми, као људи, а ова брда и планине, па нека их равња. чекамо да дође неки скип, да ослободимо ако има каква жива душа – прича Драгомир не могавши да задржи сузе.

Због великих оштећења на кућама и клизиштима која им прете, двадесетак мештана Ребеља смештено је у Крушиковом дому на „Медведнику” где им бројни грађани Ваљева и организације шаљу помоћ, а ту се очекује долазак још десетак деце из Пантелића. Светозар Давидовић који руководи домом, каже да у том крају куће нису срушене, али да ни једна није за коришћење.

- Почев одавде па до доле, цела десна страна села је оштећена, пуно је одрона и клизишта. Све те куће су у опасности! – истиче Давидовић.

До засеока Пиргић је, такође, немогуће доћи осим пешке, из Бебића Луке, тачније засеока Бебић. Једна од мештанки, Даница Бебић, са зењом гледа уз брдо које се надија над њеном кућом и прича да јој је клизиште однело башту.

- Одозго су нам стене сишле, изгурале су малињак на пут. Па то је чудо! жао ми је и мог малињака, целу зиму сам радила, а сад не могу ни да му приђем. Видите колико се одвалило, има пет метара одрона – каже Даница, додајући да спавају у кући и да ће чак и преслањати.

Низбрдо од ње, у долини реке, измењена географија. Река тече путем, а наместо реке и ливаде је нанос песка и муља у висини дрвене ограде. Мост неоштећен, али испод њега Јабланица више не пролази.

- Видите, овде је била ливада која је била заграђена. Ево, вири ограда. А овде, куда тече река, је био асфалтни пут. Вода је ишла овуда, где стојимо, па испод моста, а видите куда сад тече – објашњава Станко Алексић, који каже да не може да не начуди шта се догодило.

Цела долина у којој се налази и заштићено етно-насеље, личи на површину неке друге планете, прекривена песком, муљем и невероватном количином камења и грања. Мештани су преко новог корита поставили стабла и греде, како би се стигло до онога

што је остало од засеока Пиргић. Осим рушевина разнетих стравичним клизиштем, које је део брда спустило у реку, покидало пут, далековод и направило огромне пуко-тине у земљи, „преживела” су само два од више од 20 објеката.

- Прва је пала кућа Костадина Пиргића, па су онда ове почеле да тону, а за њима су кренуле све горње. Страдало је око осам кућа овде и сви пратећи објекти. Све је потонуло за дан – прича Милан Пешић, додајући да се нешто даље налази још пет кућа које нису оштећене у које су се иселили неки мештани.

- Има нас 15-оро који смо остали, међу нама и једна бака која не жели да се исели. И ми који нисмо оштећени, окружени смо брдом које може да оде. Чекамо Електродистрибуцију да развучемо једно 500 метара самоносећег кабла и успоставимо струју, да имамо везу са светом. Људи нису ни знали за нас. У суботу нам је дошла екипа Србијашума и понудили нам помоћ – каже Пешић, додајући да им помоћ стиже са свих страна.

Једна од мештанки која је преживела драму која јој је кућу спустила више од метра у односу на двориште у којем се деценијама налазила је и Ковиљка Марковић.

- Нисам ни знала шта се дешава, видим отпада креч са плафона, чујем нешто боба у сутерену... Изађем из куће да видим шта је, кад оно бедем у дворишту! Порастао преко ноћи?! Шта је ово, табам рукама, кад комшија Мира виче: Ковиљка, ми идемо живи у земљу! – прича она, показујући и помоћне објекте који су се потпуно срушили.

- Нама живота овде више нема. Мени није настрадао објекат, али јесте инфраструктура. Од малињака ништа не вреди ако немам куда да га извезем. Држава је обећала да ће нам помоћи. Не знам ни шта ћемо, ни куда ћемо – слеже раменима Милан Пешић.

У међувремену је стигла и екипа „Електродистрибуције” која је требало да им обезбеди струју и бар мало олакша положај у које су се за мање од дана нашли.

Текст из новина „Напред”

Највећи број радника који је радио у ШУ „Ваљево”, био је из Ребеља, села подно Медведника. Скором цело село је директно или индиректно везано за Ш.Г. „Борања”, а и Ш.Г. „Борања” за мештане. Ребељ је најсиромашније село у општини Ваљево. Нема продавницу, нема школу, има лошу струју, (сада нема никакву), лош пут, (сада никакв). Мештани живе од продаје дрвета и баве се екстезивном пољопривредом и сточарством. Деца иду у школу и преко 8 км у једном правцу, тренутно има десеторо деце која иду у школу, има и беба од 3-4 месеца...

Лица која су претрпела оштећења од клизишта а који раде или који су радили у Ш.Г. „Борања” - Лозница:

Марковић Мирослав, сада запослен у Ш.Г. „Борања”, Пиргић Милорад, радио у Борањи

- Причињене делимичне штете на објектима, земљишту, лицима који су радили у Ш.Г. „Борања”

Пешић Миломир, Пиргић Радисав, Милија Несторовић и сада ради у Ш.Г. „Борања”, (на неплаћеном одсуству), Александар Аџић, Живота Алексић, Јован Несторовић, Пантелић Радован, Пантелић Родољуб, Несторовић Миломир, Пантелић Марко, Пантелић Радосав, Маринковић Радисав, Милијан Петровић, Миливоје Несторовић, Кнежевић Милутин.

Драгић Томић, дипл. инж. шум.

У посети поплавленим подручјима

У мају месецу, непосредно након великих поплава које су највише задесиле подручја западне Србије, руководство ЈП „Србијашуме“ је посетило Шумску управу Крупањ и Шумску управу Мали Зворник са циљем да се нађе решење и помогне у санирању штета изазваним бујичним поплавама.

Поплавлена подручја посетили су Игор Брауновић, заменик генералног директора, извршни директори: Ђурица Михаљчић и Дејан Мирковић, као и Драган Дубљанин, шеф кабинета.

Активности маханизације ЈП „Србијашуме“ на санацији штета од поплаве и бујице

ЈП „Србијашуме“ дало је велики допринос поплавленим подручјима и својим људством и механизацијом помогло локалним самоуправама на санацији штета од поплава и бујица.

ШГ „Пријепоље“ је ангажовало комбиновану грађевинску машину, камион кипер, ниско носећу приколицу и ладу ниву, ШГ „Београд“ је обезбедило булдозер ТГ 120 К, ШГ „Борања Лозница“ булдозер ТГ 120, ШГ „Ивањица“ је ангажовало комбиновану грађевинску машину, камион-кипер, утоварач УЛТ 160, као и шумски зглобни трактор ЛКТ.

На фотографијама се види

- рад булдозера ТГ 120, који је у поседу ШГ ”Борања ” Лозница, на санацији (реконструкцији), путног правца Мали Радаљ - Јелици одељ 19. (ГЈ источна Борања, ШУ Мали Зворник)

- рад камиона које је ангажовала локална самоуправа, а за насипање путног правца Мали Радаљ - Јелици одељ 19. (ГЈ источна Борања, ШУ Мали Зворник) и који је у ф-ји локалне самоуправе и ШГ ”Борања”.

- рад булдозера ТГ 120, у поседу ШГ ”Београд”, који је као испомоћ ангажован у ШГ ”Борања”, на путном правцу Ша-

рена Буква- Свињски Бродови, (ГЈ ” Источна Борања, ШУ Крупањ), и који је претходних дана радио на санацији путних праваца у ГЈ Цер-Видојевица, ШУ Шабац.

Рибочуварска служба ЈП “Србијашуме” у акцији спасавања у Обреновцу

Рибочуварска служба ЈП “Србијашуме” учествовала је у акцијама спасавања на подручју Обреновца (мост Обреновац-Сурчин, код ТЕНТ-а).

У акцијама спасавања су учествовали рибочувари ШГ “Тимочке шуме” и ШГ „Београд”, са укупно 8 чамца, 15 запослених и 2 теренска возила.

Поред тога, 2 чамца ШГ “Борања” Лозница су стављена на располагање у циљу одбране града Шапца од поплавног таласа.

Према нашим проценама, у суботу 17. маја је спасено око 500 људи, углавном деце и жене.

Од укупног броја спасених људи, 300 људи је евакуисано на локацију мост Обреновац-Сурчин, код ТЕНТ-а, док је осталих 200 људи евакуисано на локацију код супермаркета Inter-ex.. На локацији мост Обреновац-Сурчин, код ТЕНТ-а у акцијама спасавања сарађивали смо са ватрогасном јединицом из Сомбора.

Велики број запослених из нашег предузећа је учествовало у акцији пуњења цакова и прављења бедуна у заштити од поплаве на Сави, код Београдског Сајма.

ШТЕТЕ ОД ВРЕМЕНСКИХ НЕПОГОДА У ЈП „СРБИЈАШУМЕ“

У месецу мају на подручју Републике Србије забележене су обилне падавине услед чега је дошло до великих поплава и појаве клизишта, што је узроковало и појаву великих штета у шумама, на шумском земљишту, путној инфраструктури, шумским садницама, засадима и шумским објектима.

Према Месечном билтену за мај 2014. годину, који објављује Републички хидрометеоролошки завод, количине падавина у мају биле су изнад просечних вредности. У периоду од 1. маја до 31. маја 2014. године у Србији је регистрована количина падавина од 92,8 mm у Куршумлији до 317,6 mm у Ваљеву. У Београду је забележено 278,5 mm, што је скоро четири пута више од просечне мајске суме падавина.

на ГМ станицама Лозница, Ваљево и Београд су од три до четири пута веће од просечних вредности за мај. Број дана са падавинама је у мају био у интервалу од 11 дана у Сомбору до 21 дан у Ваљеву. Дошло је и до формирања снежног покривача на Копаонику (16. маја 2014. године – 61 cm).

Услед екстремних количина падавина, које су биле не само у Србији, већ и у Хрватској, Републици Српској и БиХ, дошло је до великих поплава изливањем река Саве, Дрине, Јадра, Мораве, Колубаре, Млаве, Тамнаве и др., као и до појаве клизишта.

Временске непогоде у мају, као и киша и снег у априлу нанели су велике штете на шумским подручјима. Стручне

Највећа количина падавина је регистрована у периоду од 14. до 16. маја 2014. године, када је забележено од 26,3 mm у Куршумлији до 213,2 mm у Лозници.

Највећа тродневна сума падавина евидентирана је у западној и централној Србији (преко 100 mm) што је више од просечних вредности за месец мај, односно количина падавина у већем делу Србије била је у категоријама екстремно кишно и веома кишно, само је на подручју Крушевца, Куршумлије и Димитровграда било у категорији кишно.

Највеће дневне количине падавина забележене су 15. маја, када је превазиђен дневни максимум количине падавина у Ваљеву, Лозници и Београду од почетка рада тих Главних метеоролошких станица (у Београду од 1888. године, а у Ваљеву и Лозници од 1925. године). Мајске суме падавина

службе Шумских газдинстава извршиле су процену насталих штета на терену, у сарадњи са Сектором за коришћење шума и Сектором за шумарство и заштиту животне средине.

Разорним дејством поплава, бујица и клизишта потпуно су уништене или делимично оштећене шумске саобраћајнице на готово целом подручју Републике Србије. Обзиром на ширину подручја и обим оштећења, након сагледавања стања и прве процене штета, запослени у ШГ предузели су конкретне мере и активности да би шумске саобраћајнице учинили проходним.

У оквиру сопствених могућности у ЈП „Србијашуме“, извршена је прерасподела механизације и људства, тако да су машине и руковаоци из ШГ која су мање погођена пре-

бачени у ШГ која су највише погођена разорним дејством поплава, бујица и клизишта а то су ШГ „Борања“ Лозница (Општине Мали Зворник, Крупањ, Ваљево и Бајина Башта), ШГ „Крагујевац“ (Општине Крагујевац и Горњи Милановац) и ШГ „Столови“ Краљево (Општине Краљево и Ушће), ради испомоћи.

Штете из области коришћења шума обухватају штете на шумским саобраћајницама (шумски путеви и путни објекти)

Велике штете претрпела су и ШГ „Северни Кучај“ Кучево (Општине Кучево и Мајданпек) као и ШГ „Расина“ Крушевац (Општине Ражањ, Брус и Александровац).

ЈП „Србијашуме својим људством и механизацијом помагало је у спасавању становништва и санацији локалних и сеоских путева.

Штете у расадничкој производњи обухватају штете на сетвеном и садном материјалу, штете на инфраструктури и штете на објектима, опреми и репроматеријалу. Највеће штете су оне настале на сетвеном и садном материјалу, и вредност тих штета је процењена на 21.093.589,46 динара. У производном смислу за 2014. годину уништено је 1.068.276 садница шумског дрвећа, 52.418 хортикултурних садница и 289 килограма посејаног семена за производњу шумског садног материјала различитих врста дрвећа.

Од расадника погођених поплавама и екстремним количинама падавина у дужем временском периоду, највеће процењене штете су код расадника „Пожега“ ШГ Ужице и износе 14.460.937,00 динара, расадника „Селиште“ ШГ Бољевац – 1.664.892,60 динара и расадника „Бељчевача“ ШГ Лозница – 1.185.020,36.

Укупно процењена штета из области гајења, заштите и коришћења шума износи 269.987.832 динара.

Штете из гајења шума подразумевају штете које су настале на младим засадима (тако да ће бити потребно да се изврши или ново пошумљавање или исправљање посађених садница), као и штете у виду извала (ветроизвале и снегоизвале).

Редни број	Штете у области	Износ штете (динара)	%
1.	Гајења шума	27.497.080	10
2.	Расадничка производња	22.912.297	9
3.	Шумске саобраћајнице	216.474.437	80
4.	Коришћење шума	2.104.018	1
Свега		269.987.832	100

Процењене штете највеће су код ШГ „Борања“ Лозница и износе 60.892.467 динара, ШГ „Столови“ Краљево – 48.474.863 динара и ШГ Кучево - 22.237.271 динара.

Извештај о процењеним штетама достављен је Влади Републике Србије и Министарству пољопривреде и заштите животне средине.

Јавно предузеће „Србијашуме“, одмах по утврђивању насталих штета приступило је њиховој санацији сагласно урађеним Програмима санације. Такође биће неопходно и да се изврше измене и допуне у Програму пословања за 2014. годину. За штете које су настале у заштићеним подручјима (у ПП „Голија“ и др.), ЈП „Србијашуме“ биће у обавези да прибави услове заштите природе за санацију насталих штета од Завода за заштиту природе Србије.

Сектор за шумарство и заштиту животне средине

Сектор за коришћење шума

Шума као важан природни ресурс

Позната је чињеница да шума као природни ресурс, представља значајан фактор стабилности климатских елемената и појава, те на тај начин има велики утицај на стабилност свих екосистема. Поред њене основне функције, пречишћавање ваздуха и смањење штетних гасова са ефектом стаклене баште, шуме имају утицаја и на количину и распоред падавина, површинско, подповршинско и подземно отицање, формирање изворишта, као и квалитет и количину воде.

Сведоци смо да се последњих година, услед наглих климатских промена, све чешће јављају природне непогоде које наносе огромне штете како у руралним, тако и у урбаним срединама не само наше државе, већ и читаве Европе.

Поплаве које су последњих дана актуелне у нашем региону, представљају само један од фактора природног дисбаланса који, са друге стране, може бити ублажен у наредном периоду, па и у потпуности анулиран предузимањем низа потребних мера.

Најефикаснији начин одбране од природне непогоде као што је поплава, представља интензивно пошумљавање као вид обogaћивања шумског фонда, као и превођење ниских, изданаких шума у високе, а све то са циљем да у критичним подручјима ублажимо честе појаве изливања речних токова. Шума, као заштитни плашт, има значајну хидролошку и водозаштитну улогу на поменутих теренима склоним поплавама.

Са друге стране, вода представља значајан фактор у развоју шумске састојине, јер омогућава процес фотосинтезе при чему се ствара биомаса. На тај начин, шуме у великој мери модификују хидролошке прилике неког подручја, односно квалитативне и квантитативне показатеље воде.

Наиме, дрвеће одређене састојине са својим крошњама, путем интерцепције (задржавање воде на лишћу при чему се један део усваја а један део испарава), у многоме смањује количину воде која допре до површине земљишта у односу на голети, а истовремено утиче и на редукцију влажности тла путем транспирације. На тај начин, преостала количина воде која остане неискоришћена од стране кореновог система биљака, умерено отиче у водотоке и тиме се спречава формирање бујичних токова гј. наглог повећања нивоа воде. Битан фактор је и чињеница да су шумска замљишта много порознија и пропустљивија за воду у односу на пољопривредна земљишта и голети, па на тај начин представљају добар резервоар воде.

Са друге стране, на површинама код којих немамо довољну обраслост шумским покривачем, нарочито на стрмим теренима, долази до појаве да комплетан атмосферски талог, који доспе на површину земљишта, великом брзином стигне до речних корита стварајући поплаве, при чему су угрожена домаћинства и обрадиве површине у непосредној близини водених токова.

Поред горе наведеног, у поплављеним подручјима долази и до индиректних штета по само земљиште, као што су ерозија, одношење хумуса и хранљивих материја, закишељавање, уништавање пољопривредних усева итд., а такође и квалитет воде нагло опада, јер у њу доспевају лутанти и честице испране процесом ерозије, самим тим, што не постоји дрвна маса која би својим кореновим системом

филтрирала и задржава воду пре него што стигне у речно корито.

Посебну пажњу треба усмерити на побољшање шумског фонда у приватним шумама којих је на подручју Србије око 50 % од укупне површине под шумом, као и на голетима где у потпуности изостаје шумски покривач. Нестручним и учесталим сечама шумски фонд приватних шума значајно је осиромашен последњих година, при чему, управо та подручја представљају погодан фактор за настајак потенцијалних поплава. У шумама где је дошло до прекидања склопа, а нарочито на површинама где је извршена чиста сеча, у великој мери долази до повећања влажности тла у кишним месецима услед смањене транспирације.

У обзир треба узети и затечено стање шума у приватној својини, где имамо велики проценат деградираних изданаких шума, чија је водно-ретенцијска способност умањена (смањена способност задржавања воде). Такве шуме, неким од поступака индиректне и директне конверзије, треба у што краћем временском периоду превести у високе (семенске) шуме које су много продуктивније када је заштита од бујица у питању.

Као један вид решења овог проблема, у равничарским крајевима, поред већих река, погодан за пошумљавање је храст лужњак, који као изузетно хидрофилна врста има повећане потребе за водом, затим бели јасен као и друге врсте које добро подносе влажна станишта, па самим тим су добар регулатор водених токова. У близини мањих река као и на обронцима речних корита потребно је подизати шумске културе хидрофилних врста (топола, јова, врба, бели граб,

итд.) које ће у великој мери акумулирати и успоравати атмосферски талог на путу до речног корита.

Само организованим и планским приступом, у догледно време, може се решити проблем поплава у нашем региону. Као резултат глобалних климатских промена, у наредном периоду може се очекивати све учесталија појава изливања река, нарочито у пролећном периоду када је актуелно отапање снега са већих надморских висина. Благовремени приступ решавању овог проблема, путем повећања шумовитости у околини водотока, може дати дугорочне резултате који не захтевају велика финансијска средства. Када упоредимо финансијска средства потребна за подизање шумских култура у односу на новчане губитке узроковане сваком новом поплавом, онда можемо доћи до закључка да је превентива далеко делотворнији вид одбране од ове атмосферске непогоде.

ШУМЕ И ВОДЕ

Шума и шумско земљиште распоређује и упија падавине, акумулира и филтрира воду.

- шумско земљиште због своје повољне структуре много брже упија воду него оранично и ливадско .

- вода се у шуму око 65 пута брже инфилтрира него у орању.

- стуб воде од 100 мм се инфилтрира на пашњаку за 130 минута, у буковој шуми пањачи 20 минута а у високој буковој шуми за 2 минута.

- букова простирка упије воду у количини од 250 % своје тежине!

- шумско земљиште је у стању да сачува у слоју од 1м до 500 000 м3 воде на 1 км2 или као 500 мм падавина .

- отапање снега у шуми је далеко равномерније и спорије ; замрзавање земљишта у шуми је 4-5 пута мање него на ораницама, што све утиче на ране пролећне поплаве.

Разорну снагу од 4 милијарде КС коју има милион кубних метара воде у висинској разлици од 300 м !

И, немојмо заборавити да је **шума фабрика кисеоника те свеукупни регулатор климе, шума је кичма екосистема!**

Нешто о нашим шумама

Година 1870, др Јосиф Панчић

„...Да вам што прозборим о нашим шумама, да вам покажем њихову важност за живот наш, за наше здравље, за свуколику нашу радњу и промишљеност, а то чиним у тој поглавитој нади, да ће се од сада о нашим шумама много више и озбиљније промишљати.

...Корист је од шума, што нам чисте ваздух који дишемо и који нам је за живот исто тако потребан као и хлеб. Кома није познато оно пријатно чувство, које нас обузима кад на жарком дану у шуму ступимо, груди нам се шире, глава се бистри, низ уморено тело струји нека нова снага и по одмору од краткога часа повраћамо се опет у стање да можемо свој пут или своју радњу продужити.

...Велика је корист од шума, што оне задржавају силу ветрова. Ваздух гоњен тим ветром расхлади се, бива гушћи у путу своје преко високих брда и ваља се удвојеном тежом низ оголићене стране, а попушта тек онде од своје силе, где му каква шума на пут стане.

...Не мање важна је она корист, што нас шуме чувају од поплаве. Вода која кишом на шумовити предео пада, задржава се већим делом на лишћу, гранама и стаблу од дрвећа и на оној маховини или другим биљкама, којима је у шуми земља обрасла, а безбројне цвечице на површини свеколиког тог раића упијају уз ту воду и друге свакојаке ствари и обраћају све то или на своје органичке потребе да расту, док се она по закону теже полако кроз земне слојеве не провере, и ту као већи или мањи извор на видик не изађе.

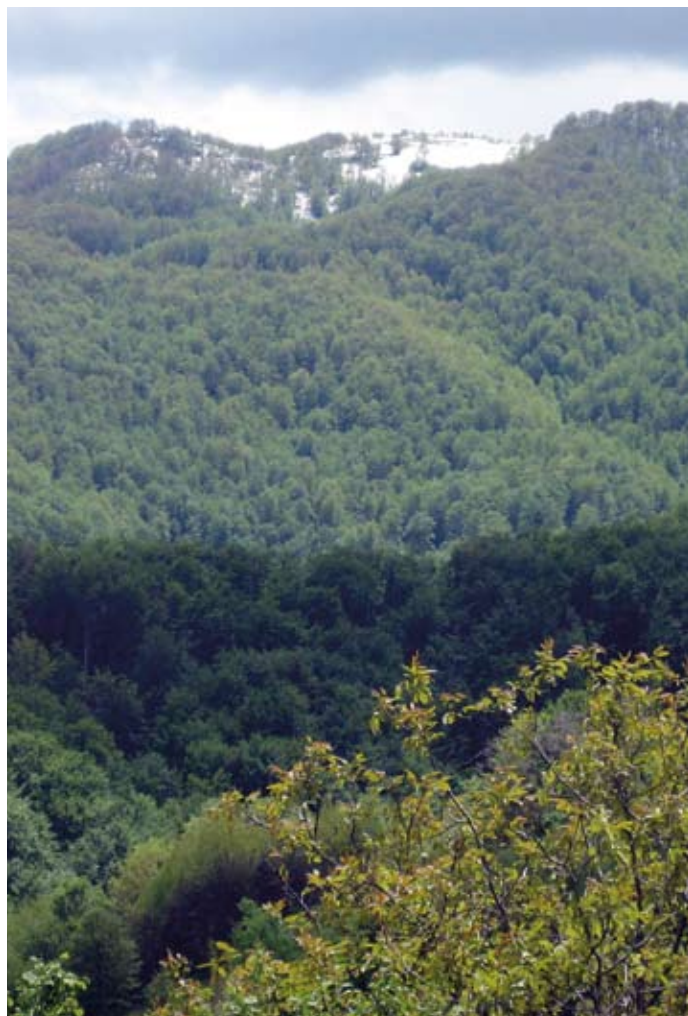
...А шта бива са водом, која из облака пада на камен или на голу земљу? Она тече, ничим незадржана, обично врло великом брзином низ брдске стране руши све што јој се на путу нађе и сноси лом и камење у нижа, питомија места. Тешко стаду или селу, које се таковој бујици на путу задеси, неизбежне су јој последице смрт и пустош.

...Још су нам шуме од превелике користи тим, што усмеравају жегу и цичу и што од њих зависи распоређење влаге на земљи. Крајеви, где има много шума, обично су хладнији од оних што су голи.

...Где су шуме и гола места сразмерно подељена, ту влада она температура која је ком појасу природна. Гола се земља брже и јаче загреје од сунчане топлоте. Нема тога који не увиђа, да се у густом хладу шума скупља вода у изворе, потоке и речице, и да шуме задржавају силу ветрова и бујица.

...А да би могли шуме да сачувамо и да осигурамо себи све користи које од њих имамо, потребно је да шуме познајемо...“

Драгић Томић, дипл.инж.шум.

- Саднице за Стару планину-

Поводом Светског дана заштите животне средине 05.јуна, представници Falkensteiner хотела Стара планина и представници ЈП „Србијашуме”-ШГ Пирот - Парк природе „Стара планина” организовали су акцију пошумљавања.

Falkensteiner компанија је поводом Светског дана заштите животне средине, који се сваке године обележава 5.јуна покренула акцију пошумљавања Старе планине, где управљају истоименим хотелом. Запослени Falkensteiner хотела Стара планина садили су нове саднице срмче заједно са новинарима, глумицама Христином Поповић и Александром Јанковић, као и представницима туристичких агенција у сарадњи са ЈП Србијашуме и на тај начин дали свој допринос заштити и очувању животне средине на “старој лепотици”. Овом акцијом је компанија Falkensteiner hotels у Србији показала да је друштвено одговорна компанија и да велику пажњу посвећује бризи о запосленима и заједници, животној средини, као и стварању дугорочних економских вредности.

Никола Марковић, Resident Manager Falkensteiner хотел Стара планина

- Компанија Falkensteiner велику пажњу посвећује заштити животне средине. Ми смо поводом светског дана заштите животне средине осмислили ову акцију пошумљавања одређене површине Старе планине у сарадњи са ЈП Србијашуме и симболично дали свој допринос очувању екосистема. Задовољство нам је што се овој нашој акцији поред наших запослених, одазвао и велики број новинара, представника туристичких агенција. Намера нам је да ова акција не буде једина и ми ћемо се трудити и даље да чувамо ову дивну природу, јер ми, као тржишно оријентисана компанија, која је фокусирана на интересовања, потребе и жеље потрошача, смо свесни да преко нашег брэнда имамо одговорну друштвену улогу.

Игор Петровић, Управник Парка природе Стара планина

- Сваким даном радимо на заштити Стара планине. И овом акцијом смо показали да можемо да пошумимо повр-

шине, да радимо на заштити биодиверзитета и да свест о екологији подигнемо на виши ниво.

- Стара планина је највеће заштићено природно добро у Србији. У овом Парку природе је заштићено око 114.000 хектара и то у три зоне заштите према вредностима и значају врста које се штите. Наравно да то можемо боље да заштитимо, односно да утичемо да се више сазна о природним вредностима. Ова акција као и одлична сарадња са компанијом Falkensteiner представљају добар начин промописања саме Старе планине и њених вредности.

О светском дану заштите животне средине

Светски дан заштите животне средине основан је од стране Генералне скупштине УН 1972. и одржава се сваке године 5. јуна у више од 100 земаља. Овај догађај користи се као један од главних начина кроз које организација УН широм света развија свест о животној средини и подстиче политичку пажњу и акцију на унапређењу квалитета животне средине. Светски дан заштите животне средине је глобални догађај и обележава се на свим континентима. Светски дан заштите животне средине је прилика да се мотивишу сви појединци, организације и предузећа да преузму позитивне кораке у заштити животне средине у својим домовима, школама и радним местима, усвајања начина живота у складу са природном околином. На овај начин скреће се пажња на последице појединих људских активности које угрожавају живот на планети, као што су загађивање ваздуха, вода, уништавање шума, нестанак великог броја врста и друге, како би се стимулисао развој еколошке свести људи.

ЈП “Србијашуме”, ПП “Стара планина” има изузетно добру сарадњу са

- локалном самоуправама Пирот и Књажевац,
- ТО Пирот и ТО Књажевац,
- компанијом Фалкенстеинер,

на свим пословима око уређења и промоције Парка природе “Стара планина

Адреналинска авантура овог лета на Старој планини

Доживите Стару планину на сасвим другачији начин

Промоцијом активног и авантуристичког одмора, симболично је отворена летња туристичка сезона на Старој планини. Током тродневног програма Стара планина Summer Opening Trip, у организацији Falkensteiner Hotels Групе у Србији, новинари и представници туристичких агенција су имали прилику да упознају пределе Парка Природе, кроз разне активности и садржаје који су саставни део летње туристичке понуде Старе планине. Познате глумице Христина Поповић и Александра Јанковић су такође учествовале у овој тродневној авантури на Старој планини.

Иако препознатљива као једно од најпопуларнијих скијалишта на Балкану, Стара планина итекако има шта да понуди и када се снег отопи. Планина по чијем старом називу је Балканско полуострво добило име, обилује богатом флором и фауном, а за Парк природе проглашена је 1997. године. Цела планина обилује могућностима за активности на отвореном, као што су планински бициклизам, параглајдинг или дуге шетње кроз шумске путеве и непрегледна брда. Одлична саобраћајна конекција са осталим деловима и градовима Србије, ставља Стару планину на листу најатрактивнијих места за одмор и идеалну дестинацију за породице, младе људе и авантуристе.

Учесници Summer Opening Trip-а имали су прилику да уживају у правој авантури у оквиру које су обишли два најлепша водопада на Старој Планини, водопад Пиљ, у каскадама висине 64м и Чунгуљски водопад висине 42м, који су једнако лепо и лети и зими и деценијама представљају инспирацију за храбре планинаре, уметнике и фотографе. Мало је позната чињеница да се сваки трећи водопад у Србији налази управо на "Старој лепотици", у пиротском крају на западној страни која обилује водом и у најсушнијим годинама.

Новинари, глумице и представници туристичких агенција су током овог тродневног дружења на Старој планини пробали традиционалну домаћу храну из Пиротског краја, осетили прави адреналин кроз вожњу циповима и ATV (quad) возила по планинским путевима и доживели ову планину из сасвим другог угла. Након активног дана препуног адреналина, гости Falkensteiner хотела Стара Планина су имали могућност да се препусте незаменљивом опуштању у садржајима Ацџуапуре Спа центра.

Никола Марковић, Resident Manager Falkensteiner хотела Стара Планина

- Водећи се чињеницом да раскошна лепота Старе планине плени током целе године, а са циљем промоције ове дестинације, Falkensteiner Хотел Стара Планина, креирао је специјалне понуде за боравак гостију током летњих месеци. Као део ове понуде креирали смо ловачке пакете који омогућавају страсним ловцима, а и онима који то још

- нису пробали, да Стару планину доживе кроз лов на јелене трофејне вредности, на срне и вукове, на свињску и пернату дивљач, из сезоне у сезону. Дуж целог ловишта простиру путеви који се редовно одржавају, тако да ловци у потпуности могу осетити чари лова на дивље свиње, иначе најчешће ловљену дивљач. Љубитељима риболова на располагању су долине реке Височице, чији је слив после Дрине, најбогатији салмонидним врстама, док се у рекама Топло-

долска и Темштици могу пецати пастремке, клен, кркуша и белице.

- Овог лета очекујемо повећан број туриста, а ми у компанији Falkensteiner ћемо наставити да промовишемо Стару Планину, као нову атрактивну дестинацију у Србији, не само за зимски већ и за летњи туризам. У летњем периоду цене смештаја на Старој планини су у просеку ниже и до 40 одсто у односу на зимски период. Ноћење на бази "алл инклузиве лигхт" у хотелу Стара Планина износи од 40 евра по особи, док је цена на бази најма апартмана од 160 евра за целу породицу. Уз то, током целог летњег периода актуелни су попусти и до 20 одсто.

Христина Поповић, глумица

- Ја се овој планини враћам већ трећи пут и у међувремену нисам ишла ни на једну другу, што је довољан доказ моје лојалности Старој Планини. Посета Чунгуљском водопаду је нешто што ћу памтити целог живота. Једна тура која није лагана, али вреди сваке секунде проведене на том путу.

Александра Јанковић, глумица

- Мислим да ће ово бити моја будућа дестинација и већ кроз месец дана ћу се вратити. Ово што сам видела је само један стоти део целе планине. Ја сам овом планином потпуно очарана. Иначе знам сваки педаљ Србије, али овај Тимочки крај нисам упознала. Толико је све лепо. Толико је све чисто. Толико смо се на врху изврштали и ослободили ове градске негативне енергије коју увучемо у себе. Целим аранжманом који су у хотелу смислили и на који су нас позвали ја сам, мало је рећи одушевљена. Информације о овој дестинацији ће стићи на многе адресе и многи људи ће по мојој препоруци доћи на Стару планину, а и ја ћу још пуно пута.

Власина и Власинско језеро

Власина, то није никаква тајна, то није обично место. Њу су одмах заволели сви који су је једном видели. Умилна, тиха и пречиста, нарочито лети, позива на дружење, на опојну песму птица које су се сместиле у срцу ове прелепе, очаравајуће југоисточне лепотице.

Власинско језеро се налази у Југоисточној Србији на територији општине Сурдулица, то је највеће вештачко језеро у нашој земљи. До Власине и Власинског језера се може доћи из четири правца: од магистралног пута (Београд – Атина), преко Владичиног Хана, Сурдулице до Промаје на Власини (32 км), од магистралног пута (Београд – Атина) одвајањем код Лесковца, преко Власогинца, Црне Траве до Водојаже на Власини (67 км) и из Бугарске из два правца преко граничног прелаза Рибарце (42 км) и граничног прелаза Стрезимировци (23 км) до Промаје на Власини. Власинска висораван се налази на 1230 м, а само језеро на 1210 м надморске висине. Укупна површина предела је 12.740,90 ха, од чега је 12.228,10 ха на територији општине Сурдулица, а 512,80 ха се налази на територији општине Црна Трава. Власинско језеро окружује заталасана висораван у виду ћилима ишараног ливадама, пашњацима и шумама које крију разноврстан биљни и животињски свет, док језеро надвисују планински масиви, на чијим падинама је груписано шездесетак Власинских насеља између којих теку бистри потоци и речице са шумовитим клисурама. Од планина које окружују језеро посебно се издвајају Чемерник на западу 1638 m, Плана са врхом Вртопом на истоку 1721 m, Варденик на југу са највишим врхом Стрешером 1876 m, који представља и највиши планински масив у овој општини. Ово највеће вештачко планинско језеро у Србији је уједно и језеро које је на највишој надморској висини на нашим просторима. Језеро је дугачко 9 км, а највећа ширина је 3,5 км. Просечна дубина је 10 м, а највећа дубина код бране је 22 м.

У историјским записима, Власинска висораван се спомиње још у 18. веку под називом Власинско блато или Власинска тресава због нагомиланог тресета и блата, насталог спирањем речних токова.

Обишавши овај крај 1885. године, Јован Цвијић је овако описао извор реке Власине у Власинском блату:

„Вода нагомилана у жмиравцима и депресији Власинског блата, креће се подземно, можда онако као издан. Први млаз на површини или матица, који изгледа као просек кроз барску вегетацију јавља се између Страторије и Дугог Дела, па га нестане у жмиравцима, да се опет према Дугом Делу појави. Затим се средином и уз источну страну Блата издваја матица, као река, која је испрекидана све до Малог моста, одакле се зове Власина. Она кроз Блато мирно тече градећи безбројне завојке разбијајући се често о рукавце, који јој дају мрежаст изглед и проширујући се у бистрице.“

Многе легенде се испредају о Власини и Власинском језеру, а једна од њих је и **легенда о воденом бик**у коју ћете прву чути од мештана који живе у близини Власинског језера, која датира још из давнина, када је на месту данашњег језера постојало језерце са блатом. А она гласи овако:

„Некада давно у језеру је живео водени бик, који је често излазио из воде на обалу и сељанима убијао говеда која су око

језера пасла траву. Пошто је поубијао много говеда и задао сељанима велики страх, овдашњи ковач се досетио да свом волу окује рогове гвожђем и пусти га да пасе крај језера. Када је водени бик изашао из воде и полетео ка ковачком волу, он га је убо окованим роговима, те се водени бик вратио у језеро и више се није појављивао, све до 1877. године пред српско-турски рат, кад се из језера чула рика бика толико јака да се тресла цела околина, а из воде су избијали велики мехури“.

Пространо и привлачно, Власинско језеро настало је изградњом бране и акумулације на месту истицања реке Власине из Власинске тресаве. Изградња бране је почела 1946, а завршена је 1949. године. Пуњење језера је почело 1949 године, а изградња целог система и све четири хидроелектране („Врла I, II, III и IV“) за потребе производње електричне енергије трајала је до 1958 године. Изградњом језера дошло је промене и формирања бујног биљног и животињског света у његовој околини. Језеро данас представља одлично место за купање и уживање у природи. Висина бране је 31 м, дужина бране је 220 м и 5 м ширина. Власинска тресава је у време постојања била највећа те врсте у Србији.

Овај крај познат је и по планинским изворима који се формирају на великим надморским висинама од преко 1.500 метара, кроз чије се пукотине годинама одвија најфинија филтрација вода. Квалитет ових извора лежи пре свега у чињеници да је могућност загађења вода на овим висинама „изнад облака“, практично искључена, па их физичке особине и хемијски састав, препоручују за коришћење као воде највише категорије. Тако да и није чудо што се у овом крају налази фабрика најквалитетније и најпродаваније воде у нашој земљи, познатом под називом „ Власинска роса“ .

Уредбом Владе Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/06) подручје Власине је заштићено као предео изузетних одлика и категорисано као природно добро од изузетног значаја за Републику.

Проглашењем Власине за предео изузетних одлика 2006 године брига о овом подручју поверена је дирекцији за грађевинско земљиште и путеве општине Сурдулица.

На заштићеном подручју успостављена су три режима заштите.

I Степен заштите

Острва Страторија и Дуги Дел (укупне површине 9,66 ха) су заштићена најстрожим режимом.

II Степен заштите

Режим другог степена заштите је установљен на 9 локалитета и зона што представља 34,18% укупно заштићене површине.

Ради се о следећим зонама и локалитетима:

Вртоп - Јелички рид (површине 1.787,81 ха);

Мали Чемерник (површине 91,39 ха);

Велики Чемерник (површине 364,60 ха);

Стевановски поток (површине 55,55 ха);

Блато - Делнице - Братанов дел (површине 467,87 ха);

Полуострво Дуги Дел (површине 259,71 ха);

Власинско језеро (површине 1.214,98 ха);

Клисура Вучје реке (површине 102,35 ха);

Златна Буква (површине 0,50 ха).

III степен заштите

На осталом делу простора у оквиру граница Предела изузетних одлика Власина примењује се режим заштите III степена са селективним коришћењем богатстава и контролисаним активностима у простору које су усклађене са функцијама заштићеног природног добра.

Осим Златне Букве сви наведени локалитети представљају станишта ретких и угрожених пре свега биљних врста, а Власинско језеро, поред тога што је изузетан природни ресурс и централни туристички мотив у овом делу Србије представља станиште пре свега вредне ихтиофауне и ретке орнитофауне. Златна буква је редак дендролошки феномен, јединствен у нашој земљи. Њено лишће је током целе године било златне боје због чега су је и назвали тако, била је стара преко 200 год. Постоји и легенда која каже да је испод тог стабла било закопано злато, па да је због тога лишће било златне боје. Неко је на жалост због те приче поткопао букву, тако да је данас од ње остао само пањ.

Тресетна пловеха острва, ова чудесна природна појава, јединствена у свету, је још један од украса Власине и још један разлог више да туристи посете лепотицу нашег краја. Пловеха острва укупне површине око 10 ха настала су подизањем нивоа воде, приликом пуњења језера, када се са дна подигне тресет дебљине и до једног метра. Она су продукт вековног распадања маховина тресетица. Наводно, у свету постоји још само једно слично језеро у Шведској. При високом водостају ова острва бивају одигнута са дна и тада слободно пливају по језеру, зависно од интензитета и правца ветра. Тресетне галије представљају јединствени феномен и заштитни су знак овог језера. Поред тресетних плутајућих ту су и два статична острва Дуги Дел и Страторија која се налазе на средини језера и представљају предиван украс ове планинске лепотице. Острва су прекривена јелом, бором и брезом па су станишта многобројних врста птица које се могу видети, па су сама острва као таква заштићена природна станишта.

Биљни свет овог простора карактеришу ретке и угрожене врсте: росуља или дрозера (*Drosera*- под заштитом државе I степена) један од ретких инсективора који насељавају Србију и маљава бреза (*Betula pubescens*), прилагођена у условима живота на великим надморским висинама. Власинска висораван је позната по природним шумама брезе.

Резултати истраживања типолошке просторне заступљености у пределу изузетних одлика "Власинско језеро" указују да је најзаступљенији тип шуме планинска шума букве (*Fagetum moesiacum montanum*) на смеђем земљишту. Укупна површина шума у државном власништву, на простору природног добра износи 1.779,85 ха, са дрвном масом од

95.277 м³. Корисник државних шума је ЈП "Србијашуме", тј. ШГ "Врање" из Врања преко ШУ "Сурдулица".

На тресету и полутресету у долиној равни реке Власине и равном појезерју, расту тресетне траве као што су: барски љутић, раставић, крупни маслчак, нана и шевар. На сувљем земљишту, егзистирају ливадске траве: дивља детелина (жута и црвена), ситни маслчак, типац, мачја трава и др. о брежуљцима и косама прекривеним ливадама расту бројне лековите биљке. Најпознатије врсте, које су интересантне с аспекта рекреативног туризма и сакупљања дивљег ливадског воћа, лековитог и ароматичног биља су:

- боровница (*Vaccinium myrtillus*) – чији се плод користи за побољшање крвне слике а лист за чај против дијареје и за окрепљење;

- раставић (*Equisetum arvense*) – користи се цела биљка за чај против рана, чирева и кашља;

- кантарион (*Hypericum perforatum*) – горњи део биљке за чај против стомачних обољења, а са уљем за лечење чирева и рана

- зова (*Sambucus nigra*) – користи се за чај против болести плућа и за чишћење организма;

- црвени глог (*Crataegus laevigata*) – плод се користи за чај против нервних и срчаних обољења;

- мајчина душица (*Thymus serpyllum*) – цвет се користи за чај против нервне напетости.

- ким (*Carum carvi*) – смирује грчеве, ојачава желудац, лечи бубреге, чисти слуз из плућа, користи се и као зачин.

Боровници, прети уништење, јер неучи берачи приручним бераљкама попут густог чешља немилице уништавају или оштећују ово егзотично воће и друго ретко растиње у жељи за брзом и лаком зарадом. Због тога се контролише сакупљање и промет боровнице. Инспекцијски надзори у Пределу изузетних одлика "Власина", обављају се у складу са Законом о заштити животне средине, Законом о заштити природе и Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне.

Шумски пожари наносе непроцењиве штете шумском фонду Власине. Пожари представљају сталну опасност за шумске комплексе. У одређеним околностима могу у кратком периоду да изазову огромне материјалне штете и поприме димензије природне и еколошке катастрофе. Разлог избијања пожара је према статистичким показатељима у преко 95 % случајева људски фактор. Највећи број шумских пожара настаје као последица неодговорног понашања пољопривредника, туриста, излетника... Спаљивање биљних отпадака (нпр. стрништа и живица) чест је узрок пожару који се даље преноси на шумске комплексе.

У току лета дежурају екипе против пожарног центра чија зграда је стационирана у месту званом Власина Округлица, а који је под управом ЈП „Србијашуме“, ШГ „Врање“.

У односу на нека друга вештачка језера Србије, Власинско језеро има разноврснији живи свет дна. Ихтиофауна је представљена са 21 врстом риба, од којих је једино поточна пастрмка аутохтона, а све остале алохтоне. Језеро је идеално за риболовце. Прво порибљавање било је у пролеће 1953 год. када је преко мрестилишта реке Врле у језеро пуштено око 500.000 пастрмки из Охридског језера. Порибљавано је и шарном, а бели амур који је 80-тих година убачен како би се изборио са бујном подводном вегетацијом достигао је неслућене величине и постао један од симбола језера. Прича се да је највећи ухваћени примерак био тежак више од 34 кг.

Порибљавањем су у језеро током година убациване: лињака, сом, бабушка, греч, плашица, дужичаста пастрмка, златовчица и др. Што се тиче тренутног стања рибљег фонда оно је следеће: пастрмка (*Salmo trutta* Linnaeus), дужичаста-калифорнијска пастрмка (*Oncorhynchus mykiss*), јегуља (*Anguilla anguilla*), укљева-укља (*Alburnus alburnus*), плашица (*Alburnus albidus*), грчка бодорка (*Scardinius graecus*), бабушка-сребрни караш (*Carassius auratus*), караш (*Carassius carassius*), бели амур (*Stenopharyngodon idella*), шаран (*Cyprinus carpio*), клен (*Leuciscus cephalus*), поточна мрена (*Barbus peloponnesius*), мергур (*Rutilus macedonicus*), грунец (*Rutilus basak*), глаовице-главчица (*Rhodeus sericeus*), лињака (*Tinca tinca*), цверглан (Fam. Ictaluridae *Ictalurus nebulosus*), сунчица (Fam. Centrarchidae *Lepomis gibbosus*), греч-бандар (Fam. Percidae *Perca fluviatilis*). Данас су у језеру доминантни греч и бабушка.

Разноврсност станишта на Власини омогућила је присуство око 120 аутохтоних врста птица које припадају типу планинских, претежно листопадних шума, као и оних из географски удаљених подручја, неке од њих су: сива чапља (*Ardea cinerea*-заштићена врста), рода (*Ciconia ciconia*), патка глувара (*Anas platyrhynchos*), ђубаста патка (*Aythya fuligula*), јелова сеница (*Parus ater*), голуб гриваш (*Columba palumbus*), јаребица камењарка (*Alectoris graeca*) и др.

Повољни животни услови и мозаични екосистеми пружају уточиште великом броју сисара од којих је регистровано 27 врста. Вук (*Canis lupus* – који се налази на Светској Црвеној листи), слепо куче (*Spalax leucodon*) и риђа лисица (*Vulpes vulpes*) који су на Европској Црвеној листи, док су веверица (*Sciurus vulgaris*), риђа волухарица (*Clethrionomys glareolus*), водена волухарица (*Arvicola terrestris*), текуница (*Spermophilus citellus*) и видра (*Lutra lutra*) само неке од заштићених врста као природне реткости које се налазе на листи ретких и угрожених представника фауне Србије.

Колико Власинско језеро и околни водотоци пружају задовољство риболовцима, толико и Власинска висораван мами ловце. Ловачко удружење „Врла“ из Сурдулице газдује ловиштем површине преко 62.000 ха. Ловиште је углавном планинског типа, као главне врсте дефинисане су: дивља свиња (*Sus scrofa*), срна (*Capreolus capreolus*), зец (*Lepus europaeus*), фазан

(*Phasianus colchicus*), јаребица (*Perdix perdix*) и др.

Власина је један од ретких крајева у Србији који пружа најразноврсније могућности за спортско-рекреативни туризам. Власина има идеалне терене за зимске спортове: скијање, санкање, вожњу скутерима и клизање јер је у току зиме лед на језеру просечне дебљине 40 цм и задржава се око 45 дана, док се снег на Власинској висоравни задржава у просеку око 100 дана. И летњи туризам има шта да понуди. Свеже сунчано време са ретким падавинама, чистим планинским ваздухом, због чега је зову и „фабрика црвених крвних зрнаца“, идеално је за одмор и рекреацију. Сва годишња доба имају посебну чар и лепоту за себе и представљају целу бајковитост овог предела.

На Власини постоје три места са традицијом туризма: Власина Рид, Власина Округлица и Власина Стојковићева. Најбољу доступност и развијеност има Власина Округлица која функционише и као центар заједнице насеља и поседује, поред смештајних капацитета амбуланту, матичну школу и продавнице.

На иницијативу културних ентузијаста Сурдулице, давне 1985. године, на прелепим теренима поред Власинског језера, одржана је прва културно-туристичка манифестација „Власинско лето“. Деценијама уназад, одавде па широм Европе, разлежу се звуци трубе који су били, а и данас јесу, знак препознавања када је реч о овим крајевима.

Први сабор је одржан 7. јула 1985. године. Још од првог предтакмичења, ову манифестацију карактерише богат ревијални програм у коме учествују изворне певачке и фолклорне групе Југоисточне Србије..

У ове дане (другог викенда у месецу јулу) и на Власини се паралелно са догађањима у Сурдулици одвија богат програм попут такмичења куvara у спремању рибљих специјалитета „Власински котлић“, такмичење риболоваца „Власинска удица“, трка чамаца на језеру и „Џипијада“. У току године постоји и туристичка понуда организовања туристичких обилазака, циповима, прелепих предела околине Сурдулице и Власине.

Ако тражите авантуру, желите да искусите нетакнуту природу, осетите дух потпуне слободе и полетите без крила – време је да посетите Власинско језеро и уживате у природним лепотама ове дестинације.

Радмила Стојановић, дипл. инж. шум.

Апел-упозорење Заштитимо наше шуме од пожара

У току је критични период појаве шумских пожара, који представљају највеће непријатеље наших шума.

Узрок појаве пожара је у 98% случајева људски фактор (непажња, немар или намерно паљење).

У циљу заштите наших шума, ЈП „Србијашуме“ апелује на грађане:

-не спаљујте траву, ниско растиње и смеће на отвореном простору, у

урбаним срединама, као и на обрадивим површинама у близини шуме

-не бацајте упаљене цигарете на отвореном простору

-не палите роштиљ на отвореном простору у близини шума или у близини суве траве или грана

-избегавајте радове на отвореном који би могли да изазову пожар

-не остављајте смеће у шуми због могућности самозапаљења

-поштујте знаке забране приступа у областима велике опасности од пожара

Шуме су произвођачи чистог ваздуха и основ живота на земљи.

У случају појаве пожара, молимо грађане да обавесте ватрогасну службу на телефон 193.

Такође, било би пожељно обавестити и дирекцију ЈП „Србијашуме“ на телефон 011/711-50-29

ЗАШТИТА ШУМА ОД ШУМСКИХ ПОЖАРА У ЈП „СРБИЈАШУМЕ“

Јавно предузеће „Србијашуме“, у складу са Законом о шумама, Законом о заштити од пожара и Правилником заштите од пожара, спроводи мере заштите шума и заштићених природних добара од пожара.

И ове године предузет је низ превентивних противпожарних мера. Собзиром да је и даље присутан проблем када су изазивачи шумских пожара у питању, а то је пре свега човек који у преко 95% случајева узрокује појаву пожара, ЈП „Србијашуме“, преко средстава информисања и медија (писаних и електронских), упућивало је АПЕЛ грађанству на појачану опасност од појаве шумских пожара и неопходност предузимања превентивних мера заштите. Представници ЈП „Србијашуме“, Шумских газдинстава и Шумских управа, редовно су гостовали на ТВ емисијама, као и на радију програмима (националне, регионалне и локалне покривености) који се баве екологијом и заштитом природе и животне средине, где су указивали на значај шума за човека, на опасности које изазивају шумски пожари и на мере заштите шума од пожара које су усмерене пре свега према човеку као главном узочнику шумских пожара. Такође стручне службе Шумских газдинстава и Шумских управа у сталном су контакту са локалним становништвом на терену коме и указују им на неопходност придржавања мера забране ложења ватре и паљења стрништа и других отпадака на парцелама и пољопривредним земљиштима. Појачано је и интензи-

вирано осматрање на терену од стране чуварске службе ЈП „Србијашуме“.

Шумски пожари су глобални, еколошки и економски проблем и за спречавање појаве шумских пожара, гашење шумских пожара и санацију пожаришта, неопходно је ангажовање свих институција и субјеката друштва на локалном, државном и међудржавном нивоу. Шумски пожари су најекстремнији вид девастације или потпуног уништења шума. По штетама и последицама које изазивају, као и површинама шума које се сваке године униште, шумски пожари представљају светски проблем.

Појава пожара у шуми зависи од климатских прилика, стања влажности и количине горивог биљног материјала и активности човека. Узрочник појаве шумских пожара, у преко 95% случајева, је човек било из нехата, непажње, па чак и намерно (стварање пољопривредних и пашњачких површина, обезбеђење грађевинског земљишта, један од начин да се добије одобрење за чисту сечу у приватним шумама и др.). Едукација најшире популације, пре свега најмлађе, је један од начина смањења ризика појаве шумских пожара. Познавање узрока појаве и понашања шумских пожара од изузетне је важности за организовање превентивног деловања, благовремене и ефикасне акције гашења шумских пожара.

Шуме су различито угрожене од шумских пожара. Четинарске састојине знатно су осетљивије на паљење и горење, због присуства смоле и етеричних уља, тако да лако горе и

у зеленом стању. По осетљивости на паљење и горење, следе мешовите састојине и културе четинара и лишћара и на крају састојине лишћара. Од врста дрвећа, по угрожености, на првом месту су бели и црни бор, затим приморски и вајмутов бор, ариш, смрча и најмање је осетљива јела. Од лишћарских врста најосетљивији је храст, посебно китњак. Осетљивост је знатно већа код млађих стабала.

Треба указати и климатске промене које увећавају опасност од појаве и ширења шумских пожара. Климатске промене се сврставају у највећи глобални еколошки проблем савремене цивилизације који, ако се не предузму одговарајуће и хитне мере, може имати за последицу даљи пораст температуре ваздуха између 1,40C и 5,8 0C до краја XXI века у односу на 1990. годину. Прошла деценија је била најтоплија откад је 1850. године почела да се води евиденција. Климатске промене су се убрзале у првој деценији XXI века, а тренд је настављен и 2011. године, која је била најтоплија откад се води евиденција. (Светска метеоролошка организација WMO). Процене будуће климе указују да се у Србији може очекивати знатно топлија клима и смањење количина падавина.

У ЈП „Србијашуме“ организација заштите шума од пожара је тако постављена да има три циља и то да се: спречи појава шумских пожара, пожар брзо открије и брзо угаси.

Да би се остварили напред наведени циљеви предузимају се мере: против потенцијалних изазивача шумских пожара (подизање нивоа свести јавности о еколошком, економском, социјалном и културном значају шума; апели на повећану угроженост од појаве шумских пожара; постављање знакова забране и знакова упозорења на прилазима шуми, поред путева, излетишта, туристичких објеката и др.); у циљу спречавања изазивања шумских пожара (чуварска служба контролише потенцијалне изазиваче шумских пожара); у циљу брзог откривања појаве шумских пожара (осматрање угрожених шума и дежурства у критичним периодима појаве шумских пожара); у циљу брзог гашења шумских пожара (развијена путна мрежа посебно према подручјима која су најугроженија, мобилност и опремљеност екипа за брзо гашење шумских пожара, уређени водозахвати и водене акумулације, одржавање и уређивање извора воде у шумама са обавезом очувања станишта са изворима воде; обука и уасвршавање радника из области заштите шума од пожара) и у циљу спречавања појаве и ширења шумских пожара

(правовремено извођење свих мера неге шума; одржавање и чишћење појасева поред јавних комуникација; одржавање и чишћење на трасама електроенергетских водова; подизање мешовитих шума лишћара и четинара; подизање биолошких противпожарних пруга; успостављање шумског реда; изградња и одржавање противпожарних пруга и др.).

Сходно законским прописима, унутрашњој организацији предузећа и службе за заштиту шума, ЈП „Србијашуме“, заједно са припадницима ватрогасно-спасилачких јединица носилац је акција гашења шумских пожара. Проблем са којим се ЈП „Србијашуме“ сусретало, а и данас се сусреће је: недостатак сопствене радне снаге – људства за гашење шумских пожара (услед процеса реструктурирања предузећа дошло је до смањења броја радника који су радили на пословима гајења, заштите и коришћења шума и сада тај посао у предузећу обављају трећа лица-услужници); ниска свест грађана и неодрживање на позив за гашење шумских пожара, пре свега у приватним шумама (проблем да сопственици шума – приватни власници шума, чак ни своје шума не штите од пожара иако им је то законска обавеза).

Проблем недостатка људства, које је врло важно за гашење шумских пожара, ЈП „Србијашуме“ покушало је да реши кроз Програм унапређивања заштите шума од пожара, односно набавком специјализованих возила за гашење шумских пожара (намењена за гашење шумских пожара са водом на тешком и неприступачном терену, опремљена воденим пумпама и резервоаром капацитета 800 литара, имају погон на сва четири точка и у пратњи су 3 гасиоца која ће, у критичним периодима појаве шумских пожара, дежурати и настојати да врло брзо стигну на место појаве шумског пожара и угасе га). Возило је пројектовано у сарадњи са стручњацима МУП-а. Програм „Унапређивање заштите шума од пожара“, уз финансијску помоћ Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управе за шуме, реализован је у 2008. години, куповином 9 специјализованих возила за гашење шумских пожара. Потребно је обезбедити средства за набавку нове-савремене опреме за гашење пожара, јер улагање у нову опрему и одржавање постојеће вишеструко би се исплатило.

ЈП „Србијашуме“, дуги низ година, на састанцима са представницима МУП Србије, Сектора за ванредну ситуацију и Управе за шуме, указује на неопходност унапређења организације заштите шума од пожара, посебно истичући недовољан број гасиоца шумских пожара и потребу обезбеђења финансијских средстава за набавку опреме и средстава за гашење шумских пожара. Сектор за шумарство и заштиту животне средине урадио је Програм унапређења заштите шума од пожара у ЈП „Србијашуме“ и са истим је конкурисало код Управе за шуме за доделу средстава за суфинансирање набавке противпожарне опреме и средстава. У прошлој години ЈП „Србијашуме“ извршило је набавку противпожарне опреме (напртњаче и млатилице) у вредности око 5.000.000 динара. Нажалост Управа за шуме суфинансирала је набавку са 40%, односно износом од 2.000.000 динара, а у овој години Управа за шуме суфинансирала изградњу противпожарних пруга у износу од 1.550.000 динара. Укупна Буџетска средства која се издвајају за унапређење противпожарне заштите су више него скромна, односно недовољна за ефикасну заштиту шума од пожара.

Заштита шума од шумских пожара, посебно у екстремним климатским условима погодним за појаву пожара, један је од најважнијих циљева не само ЈП „Србијашуме“ већ и целокупног друштва, собзиром на значај и функције које има шума.

Гордана Јанчић, дипл.инж.шум.

Меморандум о сарадњи између ЈП „Србијашуме“ и јавног предузећа за шумарство „Ромсилва“ из Румуније

Потписивање меморандума о пословној сарадњи између ЈП „Србијашуме“ и компаније „Ромсилва“ из Румуније, била

је тема састанка одржаног 11.07.2014.год. у просторијама Генералне дирекције нашег предузећа.

Састанку су присуствовали генерални директор „Ромсилве“ Адам Срасиунеску са својим сарадницима, Срђан Стефановић директор Националног парка „Ђердап“, и представници нашег предузећа:Ђурица Михаљчић, Драган Дубљанин, Александар Васиљевић, Тихомир Мурић, Предраг Алексић и Бранислав Илчић.

У име Игора Брауновића, заменика генералног директора, присутне је поздравио извршни директор Ђурица Михаљчић и захвалио се срдечно на посети представницима „Ромсилве“ из Румуније.

Господин Адам Срасиунеску из „Ромсилве“ изразио је велико задовољство што по други пут борави у Србији и што ће у будућем периоду сарађивати са нашим предузећем.

Александар Васиљевић, извршни директор изложио је детаљно презентацију ЈП „Србијашуме“ и изразио очекивање почетка интензивне сарадње и добрих идеја са компанијом „Ромсилва“ што ће свакако бити у функцији бољег пословања на обострано задовољство.

Генерални директор. Адам Срасиунеску се захвалио на добром броју презентацији нашег предузећа и истакао да се и њихова компанија бави углавном истим делатностима као и наша, само у већим размерама.

„Ромсилва“ газдује са 3 милиона и 500 хиљада хектара државних шума, што представља 65% шума Румуније.Око 1 милион и 200 хиљада је приватних шума и општина.Седиште предузећа је у Букурешту. Шумски фонд предузећа чине шуме букве 31.5%, четинара 29.9%, хрста лужњака 18%, остале врсте 15.7% и меки лишћари 4.9%. Предузеће има годишњу производњу од 25 милиона м3.

Продаје се годишње око 8 милиона кубика.Велики проблем је број запослених, јер их има око 18.000. Међутим и у тим условима успевамо да годишње остваримо профит од 25 милиона ЕУРа.“Шумарских инжењера је око 2.500, а шумарских техничара око 6.000.Веома су разноврсне делатности којима се бавимо..Постоји и национална ергела коња са 16 фарми елитних примерака.

Господин Адам Срасиунеску је рекао да га радује што ће мо убудуће сарађивати и имати заједничке пројекте, посебно када је реч о заштити шума и превенцији пожара, јер су се климатски услови променили и врло су високе температуре задњих година.

Ђурица Михаљчић је на крају састанка констатовао да је потписивање Меморандума о сарадњи од изузетне важности између две компаније.И поред разлике у величини предузећа, проблеми са којима се оне суочавају су врло слични.

Срђан Стевановић директор НП „Ђердап“ иницирао је сарадњу између ЈП „Србијашуме“ и јавног предузећа за шумарство „Ромсилва“ из Румуније и на томе су се посебно захвалили Ђурица Михаљчић и Адам Срасиунеску.

На крају састанка потписан је Меморандум о сарадњи на обострано задовољство. Партнери су се договорили о сарадњи путем размене информација, размене искуства у погледу трајног менаџмента шума, активности на подизању свести у вези многобројних функција шума:економских, друштвених и еколошких..Сарадња путем размене информација у погледу целисходности израде и подношења пројектата, примене искуства у шумарству у заштити животне средине, друштвени значај улоге шумских екосистема у заштити околине, као и методе и средства са минималним утицајем на животну средину који се користе за сузбијање шумских штеточина.

Сузана Милићевић

Природно добро Кошутњак је проглашено за споменик природе „Шума Кошутњак“

Успостављен је режим II и III степена заштите

У циљу заштите примарних вредности природних добара, градска управа преко Секретаријата за заштиту животне средине почиње да проглашава шуме на свом подручју за заштићена подручја.

Из тог разлога је 2005. године Космај проглашен за предео изузетних одлика, а 2007. године такав статус је добила и Авала.

Миљаквачка шума је 2010. године проглашена за споменик природе. Липовичка шума – Дуги рт и Бојчинска шума су такав статус добиле 2013. године.

Исте године је на Ади Циганлији проглашено „Заштићено станиште гљива Аде Циганлије“

Почетком априла ове године Кошутњак је проглашен за Споменик природе а управљач је ЈП „Србијашуме“ - ШП „Београд“;

Валоризацијом која је у складу са Законом о заштити природе утврђено је да се Шума Кошутњак карактерише обележјима која заслужују заштиту подручја као споменик природе.

Због свог положаја, Кошутњак је доминантан у односу на центар града јер се налази на 250 метара надморске висине и заузима површину од 330 хектара.

Становништву је интересантан не само због добре повезаности са осталим деловима града већ и због богатог и разноликог садржаја значајног за едукацију, рекреацију, релаксацију, због бројних видиковаца и пријатне хладовине током летњих месеци, чистог ваздуха и сачуваног мириса и звука природе.

За ову шуму се може рећи да представља истурено одељење Историјског архива Србије на отвореном.

И данас постоји кућа која је била управна зграда Шумске управе «Кошутњак», формирана 1891. године у исто време када је простор данашњег Кошутњака, за време владавине династије Обреновић био ограђено дворско ловиште. У време ограђивања ловишта сазидаана је и ловачка кућа која и данас постоји, а ловиште је због присуства бројних кошута и јелена добило име Кошутњак.

Кошутњак је 1868. године био сведок погибије Кнеза Михајла Обреновића, а споменик на месту где се догодио атентат и сада постоји. Након пада династије Обреновић, 1903. године Кошутњак постаје отворен за грађанство.

У Кошутњаку се налази Немачко војничко гробље на месту где се водила једна од одлучујућих битака за Београд 1915. године, а у њему се налази Споменик српским јунацима, који су Немци подигли средином 1916. године.

Током двадесетих и тридесетих година двадесетог века радило се на повезивању Кошутњака са градом и Топчидером. У том периоду је направљена трамвајска пруга до центра града и подвожњак који је повезао Кошутњак и Топчидер.

Од почетка двадесетог века у Кошутњаку је био центар београдског спортског живота. Основан је спортски клуб „Соко“, а пред сам почетак Другог светског рата, изграђен је први голф терен са зградом „Голф клуба“ и основан је смучарски клуб „Београд“.

Након Другог светског рата изграђен је Пионирски град и деџија железница. Пруга уског колосека је кретала од подножја Кошутњака до Пионирског града и продужавала даље до места садашњег насеља Кијево. Локомотива је вукла три отворена вагона а кондуктери, железничари на станицама су била деца. На жалост шездесетих година због дотрајалости и неодржавања ова железница се гаси.

Ако посматрамо Кошутњак као историјску ризницу неопходно је посветити пажњу јавним чесмама, које поред наведених објеката представљају значајна културна добра.

Свако да је најпознатија чесма у Кошутњаку, Хајдучка чесма која је подигнута у деветнаестом веку и то највероватније у време када је Кошутњак постао ловиште, а само извориште се помиње у плановима из осмнаестог века.

У прошлости се сматрало, да је вода са Хајдучке чесме или Ајдук чесме, како јој је тада било име, једна од најбољих у околини Београда.

Чесма кнеза Милоша у Кошутњаку подигнута је 1859. године у част повратка кнеза Милоша на српски престо. Налази се на силазном путу кроз Кошутњак, од Топчидерског гробља ка подвожњаку северозападно од ресторана „Кошута“.

Просецањем тог пута кроз Кошутњак и искључивањем воде чесма је остала деградирана.

Уз паркинг који се налази поред раскрснице Пионирске улице и пута који од спортске хале Раковица излази на Пионирску улицу налази се Александрова чесма. Изградња чесме је започета 1932. године под покровитељством краља Александра I Карађорђевића. Тада је чесма имала врло скроман изглед, била је то само обична цев, утиснута у стену. Садашњи изглед је добила обновом 1936. године када је и свечано откривена као његова Спомен чесма, након погибије у Марсеју 1934. године.

ОДРЖАВАЊЕ ИЗЛЕТНИЧКИХ ПОВРШИНА У ШУМАМА НА ТЕРИТОРИЈИ БЕОГРАДА

У Кошутњаку је и новија бурна историја оставила свој траг. Преко пута ресторана „Голф“, 2004. године изграђена је спомен чесма на месту отмице бившег Председника председништва Републике Србије Ивана Стамболића 2000. године.

Поред наведених културно историјских знаменитости, значај Кошутњака се свакако огледа у шумској вегетацији. Заједница липе, граба, церы и лужњака (*Tilio-Carpino-Quercetum roboricerridis* Jovanovic, 1979) заузима највећи део простора Кошутњака.

На простору Кошутњака је евидентирано и шест аутохтоних врста храстова: цер (*Quercus cerris*), крупнолисни медунац (*Quercus virgiliana*), медунац (*Quercus pubescens*), китњак (*Quercus petraea*), лужњак (*Quercus robur*), сладун (*Quercus farnetto*).

Богатство Кошутњака свакако чини и очувани део састојине шумске заједнице храста лужњака, белог граба, бресты и мањег броја сребрних липы. Ова састојина се налази изнад Хајдучке чесме, као и шума сребрне липы која се налази у близини кампа Кошутњак и основне школе „Бановић Страхиња“.

Након проглашења Кошутњака за Споменик природе обе састојине су стављене под режим II степена заштите. Са изузетком ових састојина заштићено подручје Кошутњак је стављено под III степен заштите.

Природно добро „Шума Кошутњак“ проглашава се заштићеним због значајних просторних функција и биогеолошких вредности комплекса под шумском вегетацијом и ради очувања станишта разноврсне фауне сисара, птица, инсеката, гмизаваца и водоземаца, као и објекта геолошког наслеђа који имају карактер природних реткости и велики значај за проучавање геолошке историје Београда.

Сврха заштићених подручја је да утичу на очување здравља људи, који на њима могу да остваре неке своје духовне потребе, рекреацију, уживање у природи, едукацију, и нису то само питања квалитета ваздуха или бољег квалитета воде, него се ради о духовној и друштвеној надградњи.

ЈП „Србијашуме“ ШП „Београд“ ће као управљач настојати да кроз израду и реализацију десетогодишњих планова и годишњих програма створи услове за очување Кошутњака у свим аспектима заштите како просторних тако и биогеолошких вредности.

Водиће се рачуна да се негативни фактори као што су урбанизација и оптерећење саобраћајем сведу на најмању меру, да се очувају „неуређени“ шумски комплекси и природна гравната станишта ради заштите постојеће флоры и фауне.

Проглашењем Кошутњака за Споменик природе, отварају се могућности да се створе конфорнији услови за све који желе да проводе слободне време у природи. То се првенствено односи на обнову постојећег мобилијара, реконструкцију постојећих чесми и пешачких стаза и изградњу недостајућих риголы уз сабраћајницу у зони Хајдучке чесме.

Шуме на територији градова доприносе стварању еколошке равнотеже у градском подручју тако што утичу на стварање здравије животне средине. Могућност релаксације и рекреације становништва на шумским површинама одређеним за рекреативне намене представља потенцијал који још увек није довољно искоришћен.

Предуслов за коришћење површина у шуми, за рекреативне намене је одржавање тих површина у смислу редовног грабуљања, кошења, одржавања чистоће излетничких површина, чишћења стаза, степеништа и канала и одржавање хигијене око јавних чесми и изворишта, једном речју одржавање комуналног реда.

Шумско газдинство „Београд“, одржава комунални ред на површини од 200 ха у једанаест шума (Авала, Космај, Кошутњак, Миљаквачка шума, Ада Циганлија, Макиш, Степин луг, Баба Велка, Трешња, Бојчинска шума и део шумы уз Ауто пут Београд – Шид).

Интензитет одржавања наведених површина зависи од извора финансирања и количине средстава која се у ту сврху издвајају.

Задњих петнаест година Градска управа је, преко Секретаријата за комуналне и стамбене послове, углавном финансирала одржавање излетничких површина у четири београдске шумы – Авала, Кошутњак, Миљаквачка шума и Ада Циганлија, јер се налазе у ужем градском језгру и самим тим су и најпосећеније.

Мањим интензитетом се одржавају излетничке површине у седам београдских шума (Макиш, Степин луг, Баба Велка, Трешња, Бојчинска шума и део шумы уз Ауто пут Београд – Шид) јер се финансирају средствима београдског газдинства, које не игнорише евидентну заинтересованост грађана да посећују ове површине.

Савестан однос према обављању својих уговорених обавеза и уважавање потреба и навика становништва да своје слободно време проводи у шумама на територији града доводи београдско газдинство у веома незавидан положај јер у последње време и димамика исплате уговорених и изведених радова на одржавању комуналног реда не праги стање на терену.

Представници београдског газдинства су у сталној комуникацији са градском управом у настојању да заједничким снагама превазиђу неповољну финансијску ситуацију са циљем да становништву омогући конфорнији боравак у природи ради обнављања својих психичких и физичких потенцијала.

Анђелка Јевтовић, дипл. инж. пејз. арх.

Авио сузбијање губара у шумама којима газдује ЈП „Србијашуме“ Београд у 2014. години

Губар (*Lymantria dispar* L.) представља једну од највећих штеточина наших лишћарских шума. Он се у нашим шумама јавља у цикличним градацијама, односно пренамножењима, када изазива штете на асимилационим органима не само лишћара већ и четинара, воћака, па чак и жбунастих и зељастих биљака.

Јавно предузеће „Србијашуме“, преко стручних служби делова предузећа - Шумских газдинстава, сагласно Закону о шумама („Сл.гл.РС“, број 30/10 и 93/12) и Упутству Института за шумарство, који врши поверене послове од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља шумског биља, у циљу утврђивања присуства губара је у периоду септембар-октобар 2013. године извршило контролу лишћарских шума и прикупљање јајних легала губара која су достављена Институту за шумарство на анализу.

Констатовано је присуство губара на површини од око 290.000 ha. Власничка структура шума у којима је евидентирано присуство губара, као и интензитет напада су приказани су у следећој табели.

Површине под нападом губара у ЈП „Србијашуме“

Шуме	Интензитет напада губара (ha)				
	слаб	средњи	јак	врло јак	свега
Државне	12.750,35	22.312,34	43.970,93	58.624,63	137.658,25
Сопственика - физичка лица	16.949,52	18.613,65	32.852,13	84.073,32	152.488,52
свега	29.699,87	40.925,99	76.822,96	142.697,95	290.146,77
%	10,24	14,11	26,48	49,18	100,00

Према Закону о шумама, обавеза сопственика и корисника шума је да прати утицај биотичких и абиотичких чинилаца на здравствено стање шума и благовремено предузима мере на заштити шума. Такође, сопственик односно корисник шума дужан је да у спровођењу ових послова поступа у складу са препорукама и предлозима правног лица које врши поверене послове од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља шумског биља (Институт за шумарство). Институт за шумарство из Београда дао је препоруке за сузбијање губара које су обавезујуће за ЈП „Србијашуме“.

У Извештају Института за шумарство (за 2013. годину) наведено је: „У 2013-2014. години у Централној Србији наступиле кулминација градације губара. Огромне површине под врло јаким интензитетом напада, ако се не предузму одговарајуће мере сузбијања, задесиће голобрст. Да ли ће се, и које, мере предузети зависи од конкретног стања на терену. Уопштено гледано, мере сузбијања се могу предузети када се губар налази у стадијуму јајета (механичке и хемијске) и стадијуму ларви авиосузбијање одговарајућим инсектицидима - биолошким (Btk-инсектициди) и биотехничким препаратима.“

Сагласно претходно наведеном ЈП „Србијашуме“ Београд је извршило акцију авиосузбијања губара у шумама којим газдује. Самој акцији авиосузбијања губара је претходила израда Програма авиосузбијања губара, набавка добара и услуга за авиосузбијање губара, израда дигиталних карата подручја на којима се авиосузбијање планира и др. Дигиталне карте, на којима су биле приказане површине које треба авиотретирати, на којима је извршена подела на секторе прилагођене лету авиона, односно раду пилота, као и праћењу извршења авиотретирања, тј „трага“ рада авиона, урадили су Љиљана Вамовић, дипл.инж.шум. и Ненад Марковић, дипл.инж.шум..

Пре почетка акције авиосузбијања обавештена је јавност, као и јединице локалне самоуправе о авиосузбијању губара и примерни средстава за заштиту шума из ваздухоплова. Такође, стручне службе Шумских газдинстава Бољевац, Кучево, Крагујевац, Краљево, Куршумлија, Лесковац и Лозница, вршиле су праћење развоја гусеница губара на терену, прикупљале узорке гусеница на терену и достављале узорке професору др Љубодрагу Михајловићу и професору др Милки Главендекић, који су били задужени за одређивање датума почетка авиосузбијања, на основу развојног ступња гусеница губара.

У периоду од 08.05. до 11.05.2014. године извршена је акција авиосузбијања губара у шумама којима газдује ЈП „Србијашуме“ Београд, ШГ „Тимочке шуме“ Бољевац, ШГ „Северни Кучај“ Кучево, ШГ „Борања“ Лозница, ШГ „Крагујевац“ Крагујевац, ШГ „Столови“ Краљево, ШГ „Топлица“ Куршумлија и ШГ „Шума“ Лесковац, на површини од 22.000 ha. За реализацију акције авио-

сузбијања губара са аеродрома у Бору били су задужени др Предраг Алексић, Дејан Милетић и Ненад Марковић, а са аеродрома у Трстенику: Гордана Јанчић, Љиљана Вамовић и Владимир Васић. Са аеродрома у Бору вршено је и авиотретирање губара у националном парку „Ђердап“ при чему су запослени у ЈП „Србијашуме“ пружали логистичку подршку Националном парку (израда дигиталних карата и праћење рада пилота).

Авиотретирање је вршено са аеродрома у Бору и Трстенику. Током акције авиотретирања губара обављена су 74 лета авиона и утрошена је количина од 88.000 l биолошког препарата FORAY 48 B, израђеног на бази бактерије *Bacillus thuringiensis var. kurstaki*. Овај биолошки препарат је високо селективан и делује само на гусенице из реда *Lepidoptera*. Поред губара, овим препаратом се могу сузбијати и зелени храстов савијач (*Tortrix viridiana L.*) и мали мразовац (*Operophtera brumata L.*). Примењивана је доза од 4 l/ha. За извођење акције авиосузбијања губара (набавка препарата, трошак авиоуслуга и трошак аеродрома) је утрошено 213.275.480 динара са ПДВ-ом. Министарство пољопривреде и заштите животне средине - Управа за шуме је суфинансирала 45.000.000 динара са ПДВ-ом, док је остатак средстава до укупног износа обезбедило ЈП „Србијашуме“ Београд.

Рад учесника на авиосузбијању губара (ЈП „Србијашуме“, ЈАТ Привредна авијација, „Висан“ ДОО) био је стручан и високо професионалан, а сарадња и међусобна комуникација била је добра и коректна, што је омогућило да се авиотретирање изведе у оптималном року, максимално користећи повољне временске услове за безбедан и сигуран рад пилота авиона.

Приликом извођења акције авиосузбијања губара вршено је праћење рада пилота. Ово је било могуће захваљујући урађеним дигиталним картама, издвојеним секторима који су учитани у ГПС уређај сваког пилота, који је пре одласка на авиотретирање

добивао координате сектора који треба да уради. После сваког извршеног лета вршен је пренос „трека“ са ГПС на дигиталну карту ЈП „Србијашуме“, што је омогућило да се тачно види траг лета авиона до радног сектора и рад на обележеној површини шума коју је требало истретирати.

Увид у рад на спровођењу авиосузбијања губара на аеродрому у Бору вршио је Иван Ркуловић, републички шумарски и ловни инспектор, а на аеродрому у Трстенику, Звијездан Нишавић, шеф Одсека републичке и шумарске инспекције у Нишу.

Током спровођења акције авиосузбијања у Бору (09.05.2014. године) одржана је конференција за новинаре штампаних и електронских медија којој су присуствовали директор Управе за шуме Перица Ђрбић, професор др Милка Главендекић, представници ЈП „Србијашуме“, ЈАТ Привредна авијација и „Висан“.

Авиотретирање је вршено по тихом и сувом времену, односно пре почетка авиотретирања киша није падала, лишће је било суво, а време након спроведеног авиотретирања било је суво и сунчано. Авиотретирање је прекидано када су били неповољни временски услови, тј. појачан ветар и најављивана киша. Целокупна акција је протекла у „трци са временом“, јер је било неопходно искористити сваки моменат лепог времена и акцију завршити пре најављених временских непогода.

Контролу успеха авиотретирања губара извршила је Стручна радна група за контролу ефеката авиотретирања губара у 2014. години (коју је основао директор Управе за шуме), која је сачинила и коначни извештај о ефектима акције авиотретирања губара. Чланови Стручне радне групе, задужени за контролу авиотретирања површина које су третиране са аеродрома Бор били су: професор др Љубодраг Михајловић (Шумарски факултет), др Милан Дрекић (Институт за низијско шумарство и животну средину), Иван Ркуловић (Управа за шуме), Драган Чанчар (ЈП „Србијашуме“), Нинослав Јовановић (ЈП НП „Ђердап“), Давид Радаковић („Висан“ ДОО), Огњен Ђурчић („Висан“ ДОО). Чланови Стручне радне групе, задужени за контролу авиотретирања површина које су третиране са аеродрома Трстеник били су: професор др Милка Главендекић (Шумарски факултет), мр Леополд Пољакковић Пајник (Институт за низијско шумарство и животну средину), Звијездан Нишавић (Управа за шуме), Гордана Јанчић (ЈП „Србијашуме“), мр Миодраг Ђурчић („Висан“ ДОО). Стручна радна група је констатовала да на прегледаним површинама, на којима је извршено авиотретирање, нема оштећења лисне масе од гусеница губара, да је велики степен утинућа гусеница, а самим тим и да је успех авиотретирања одличан.

Гордана Јанчић, дипл. инж. шум.
Владимир Васић, маст. инж. шум.

Представници Викен Скога из Норвешке у посети ЈП „Србијашуме“

У априлу ове године група од 19 шумовласника и шумарских стручњака из једног од региона Викен Скога је посетила ЈП «Србијашуме». У име предузећа, сектор за развој и међународну сарадњу је заједно са шумским газдинствима Деспотовац и Београд организовао обилазак шума и природних лепота Србије и показали су се као одлични домаћини!

Викен Ског АД је удружење шумарства и власника шума из југоисточне Норвешке, које чини 10.600 шумовласника. Удружење обухвата око 80% свих власника шума те области. Удружења овог типа у Норвешкој имају веома дугу традицију, стару више од 100 година. Викен Ског од својих чланова откупљује приближно два милиона м³ дрвета годишње, које продаје пиламама и фабрикама за производњу целулозе и папира. Викен Ског удружење такође организује послове коришћења шума и својим члановима пружа услуге које се односе на садњу, газдовање шумама и заштиту животне средине.

Низак приход

Шумовласници Викен Скога поседују готово милион хектара продуктивне шуме, са просечном површином од 80 хектара по члану. Сваке године приближно 4.500 чланова удружења снабдева Викен Ског дрветом. Мање од 10% чланова - власника шума остварује половину укупних прихода од продаје дрвета овог удружења. На подручју удружења многобројни власници шума поседују релативно малу површину шума, па пружање подршке за добро газдовање овим шумама, представља посебан стручни изазов, нарочито ако се имају у виду ниски приходи који се остварују малим површинама. Истраживања су показала да 80% власника шума, који су чланови удружења, остварује годишњи приход мањи од 15% од укупног прихода домаћинства. Ово значи да за велику већину чланова, послови у шумарству не представљају значајан извор прихода.

Кључна особа као важан чинилац у обављању послова

Сеча шуме се готово искључиво обавља харвестерима, којом руководе професионални шумари Викен Скога

на више од 75% од укупне сече. Стручне шумарске службе су распоређени по окрузима, и шумар округа представља најважнију контакт особу за сваког шумовласника. Шумари помажу власницима шума стручним саветима, као и разменом корисних информација. С обзиром да се велике површине шуме секу уз помоћ харвестера, као и да сеча представља сложен посао, лица која управљају механизацијом представљају важан људски ресурс.

Изазови у шумарском сектору Норвешке

Цене дрвета на тржиштима Европе су готово уједначене, што представља велики изазов за норвешки шумарски сектор, првенствено због виших трошкова производње. Веома је важно нагласити да се дрво пласира на домаћем тржишту под истим условима као и дрво из увоза. Цена производње новинског папира, дрвне грађе и целулозе је веома висока у поређењу са ценом истих производа из увоза. Из тог разлога су многи власници били принуђени да затворе своја предузећа. Као илустрација наведеног може да послужи податак, да је у последње две године у источној Норвешкој угашена производња целулозе која је трошила 3 милиона м³ дрвета. Из тих разлога су Викен Ског удружење, као и други власници шума у Норвешкој, приморани да извозе велике количине целулозног дрвета фабрикама у Шведској. Такво стање не представља одрживо решење за норвешку шумску индустрију, и из тог разлога Викен Ског улаже велике напоре у обнову и модернизацију дрвног сектора у региону. Сматрамо да је шумарство веома важан фактор развоја Зелене економије и зато се трудимо, да већ сада, заузмемо значајно место у друштву и шумарском сектору. Добро је позната чињеница да дрво може успешно да замени производе од нафте.

Ми у Викен Скогу имамо обичај да кажемо: “Шумарство је одговор на свако постављено питање!”

Норвешка, мај 2014. године

Gudbrand Gulsvik

Председник удружења Viken Skog

Шуме Кастаније

У Грчкој је од 13. до 15. маја ове године одржан пети ФО-РОПА пројектни састанак у оквиру кога је организована посета приватних шума у власништву породице Иконому, у области Кастаније. Ове шуме имају веома занимљиву и богату историју и од изузетног су значаја за локално становништво. Крајем 19. и почетком 20. века шуме су биле део већег шумског поседа у власништву аустријских аристократа.

Одласком Турака и Аустроугара из Грчке, део шума прелази у власништво породице Иконому. Током 1956. године, шуме су подељене на три шумска поседа: „Кастанија север“, „Кастанија југ“ и „Микри Милиа“. Од 2009. године ова три поседа се поново уједињују, и долазе под јединствено управљање.

Од 1922. године шумама се управљало на основу петогодишњих и десетогодишњих планова газдовања, који су одобрени од стране шумских власти. Шуме у власништву породице Иконому се простиру на површини од 3.800 ha, од чега изданачке шуме заузимају површину од 2.800 ha, а преосталих 1000 ha је подељено на неколико мањих делова.

Од укупне површине 230 ha (6%) чине вештачки подигнуте састојине које су настале пошумљавањем различитим врстама борова, чемпреса и багрема. Основни циљ је пошумљавања је био да се области које су јако оштећене прекомерним испашама и дивљим сечама великих размера током Другог светског рата и каснијег грађанског рата поново пошуме. Пошумљавања су имала успеха, међутим власници поседа сматрају да газдовање овим шумама није економски задовољавајуће.

Природне састојине липе покривају око 270 ha (7% од укупне површине) и њима се газдује у складу са инструкцијама јавне шумарске службе. Међутим, иако је тржиште липовог дрвета и цвета веома слабо, оно је из разлога очувања биодиверзитета фаворизовано од стране Управе. Као последица ове одлуке, према речима власника поседа, липа се проширује на штету продуктивних, комерцијално значајних, изданаčkih хрстових шума.

Хрстове састојине старости од 40 или 60 година, у којима се не врши обнова, покривају око 400 ha (11%). У овим састојинама се путем проредних сеча производи огревно дрво већег пречника, и њих карактеришу.

Преостали део поседа (76%) чине шуме изданаčkog порекла, којима се газдује на традиционалан начин, прила-

гођено производњи огревног дрвета за локално тржиште. Овакво газдовање шумама подразумева чисте сече као редован вид обнове изданаčkih шума. Површина шума којима

се газдује чистим сечама је подељена на 20 делова, и сваке године се један од тих делова посече. За 20 година на првој посеченој површини се налази изданачка шума, чија је сеча комерцијално исплатива. Годишњи етат ових изданаčkih шума износи око 8000 m³, а њихова продаја у форми огревног дрвета представља целокупан остварени приход. Врло мало додатног прихода се акумулира од липових и борових шума или од испаше. Субвенције за унапређење и развој шума постоје, али су више симболичне и не представљају значајан извор финансирања.

Власник шума истиче као важну чињеницу, да је наспрот лошим предвиђањима, почев од I светског рата па до данашњих дана, локално тржиште огревног дрвета веома јако, без обзира на регионалну конкуренцију и повећање нелегалних сеча у време економске кризе. У сарадњи са јавним шумарским властима као и грчким истраживачким и академским шумарским институцијама, су рађени планови за реконструкцију изданаčkih шума, којима би се краткорочно могла повећати производња и приходи али ће то пореметити постављене дугорочне планове. Такође, могу се усвојити и строжије мере заштите, али ће то захтевати додатне трошкове који могу изазвати негативне реакције локалног становништва. Дугорочне мере за повећање дрвне залихе би смањиле тренутну производњу и приходе и било би тешко, ако не и немогуће покрити трошкови заштите и управљања. У том случају би дошло до промена и тежње ка производњи нових производа т.ј. хрстова великих димензија које суседне земље већ производе по значајно нижој цени. Као резултат тога, велике количине грчког техничког дрвета већих димензија су продате као огревно дрво, како би се постигла боља цена.

Према оцени власника, шуме су достигле економску самоодрживост и могу да обезбеде сопствену одрживост. Оне пружају скроман допринос локалној и националној производњи дрвета, запошљавању становништва у шумама, као и одржавању природног станишта. Тиме се ствара пријатан амбијент карактеристичан за овај део земље, са добром циркулацијом ваздуха отворености ка Олимпу, Солунском заливу и околним равницама.

Марко Јокић, инж.орг.наука

Међународни сајам шумарства и шумарске технологије одржан у Минхену

INTERFORST - Међународни водећи сајам шумарства и шумарске технологије са научним конференцијама и специјалним приказима је један од водећих светских сајмова индустрије.

INTERFORST је одржан од 16. до 20. јула 2014. у Немачкој, у изложбеном центру минхенског сајма.

Као репер за шуме и технологије, сајам се одржава сваке четири године и представља напредна решења за целокупан свет дрвета и шуме.

Представници ЈП „Србијашуме“ на челу са Игором Брауновићем, замеником генералног директора посетили су међународни сајам шумарства у Минхену.

О утисцима са сајма разговарали смо са др Предрагом Алексићем, извршним директором Сектора за шумарство и заштиту животне средине.

Како нам је рекао директор Алексић на сајму Interforst приказане су углавном машине и опрема за припрему и коришћење биомасе, машине за производњу садница са заштићеним кореновим системом, као и машине за прераду дрвета преваходно у малим предузећима.

Савремене машине и опрема за сечу и израду дрвних сортимената и њихово извлачење из шуме до пута су такође

били презентовани, као и трансфери дрвних сортимената до купца.

На сајму је била изложена и специјализована опрема за заштиту на раду и заштиту животне средине у зависности од врсте рада који се обавља, као и опрема за негу шуме и заштиту шума.

Значајно место заузео је простор за производњу садница са заштићеним кореновим системом прилагођен за пошумљавања на различитим врстама земљишта и у различитим станишним условима..

Приоритетни задатак по речима стручњака из ове области је свакако заштита животне средине у процесима рада у шумарству, а машине које су биле изложене приликом процеса рада гарантују очување животне средине.

Имали смо прилику да видимо и опрему за утврђивање стања шума и мерење и обележавање дубећих стабала и израђених дрвних сортимената, као и коришћење опреме и софтвера за потребе шумарства.

Према речима директора Предрага Алексића сајам је оставио врло јак и позитиван утисак. Посећеност је била на високом нивоу, и излагачи су биле водеће светске компаније из области шумарства и шумарске технологије.

Сузана Милићевић

ПОКРЕТ ГОРАНА СРБИЈЕ

Поводом обележавања: 5. јуна - Светског дана заштите животне средине и интезивирања акција и активности Покрет горана Србије у сарадњи са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде-Управом за шуме, ЈУ ЕКО радиом, Ревизијом "Шуме"-ЈП „Србијашуме“ и ЈКП "Зеленило" расписао је наградни конкурс за: прозни састав, песму, цртеж, карикатуру, плакат, горанску еколошку поруку и фотографију.

На конкурс је узело учешће 33 општинске и градске организације Покрета горана са подручја Републике Србије.

Одлуком стручног жирија додељено је 85 награда у свим категоријама према условима конкурса. Награђена су деца из 24 општине и неколико градова..

Уручење признања најуспешнијима на конкурс организовано је на пригодној свечаности у четвртак, 12.06.2014. године, у просторијама Покрета горана Србије, Београд, Ранкеова бр. 17.

Награде најбољима на Конкурсу уручио је Новица Милојковић, председник Покрета горана Србије и представници суорганизатора.

Након програма свечаног уручења награда уследило је отварање изложбе награђених радова са конкурса и то: цртежа, карикатура, плаката, фотографија и еколошких порука.

По завршетку програма и послужења награђени учесници конкурса и присутни гости посетили су Светосавски плато и Карађорђевог парк.

ПОКРЕТ ГОРАНА СРБИЈЕ

Секретар

Мирослав Михајиловић

ЖИВЕТИ У СКЛАДУ СА ПРИРОДОМ

Ј.П. „Србијашуме“ Ш.Г.“Београд“ -Шумска управи „Авала“ је 2008.године формирала стручни тим који је сачинио планска документа везана за управљање заштићеним природним добрима.Саставни део ове документације представља програм„едукација локалног становништва и корисника З.П.Д.“

Програм је едукативног и хуманитарног карактера и има за циљ промовисање позитивних друштвених вредности за даљи напредак друштвене заједнице.

Програм обухвата четири основна сегмента рада :

- еколошке секције у основним школама
- студентска и средњошколска пракса
- акције и манифестације у граду Београду
- шумарски вишебој

Програм се реализује већ шест година а из године у годину постоји све популарнији и занимљивији како стручној тако и широј друштвеној јавности.

За све делове програма , влада велико интересовање : Факултета, средњих и основних школа , невладиних организација , као и разних социјалних установа и спортских организација. Током ове године у априлу и мају успешно је реализовано четири програмске активности.

16.04. 2014. године на Авали одржан је пети традиционални шумарски вишебој подавалских основних школа из : Белог потока , Пиносаве , Зуце, Рипња , Врчина , Ресника и Кумодража.

На такмичењу је учествовало 70 такмичара.

Прво место у категорији основних школа у шумарском вишебоју освојила је екипа основне школе „Свети Сава“ из Врчина која је овај трофеј освојила трећи пута заредом.

И ове као и протеклих година такмичење је протекло у фер и спортској борби , посета је била одлична и добро запажена од стране медија и локалног становништва.

Катедра за рекреацију факултета спорта и физичког васпитања покренула је 2011 године манифестацију „Фестивал традиционалних игара студената“ наша компанија је од самог почетка преко Ш.Г. „ Београда“, активно укључена у реализацију фестивала, 10. 05.2014. заједно са феријалним савезом Чукарице, организован је фестивал фолклора и роштиљијада.

Студенти рекреације у оба пројекта активно осмишљавају и реализују програм као своју наставну праксу. Циљ

манифестације је да окупи што већи број студената и да кроз једно лепо дружење одржи дух традиционалних игара и тиме их отргне од заборава.

Ш.Г.“ Београд“ је и ове године учествовало и дало свој допринос у реализацији свог дела програма који се огледао у организацији презентацији „ Шумарског вишебоја „ и у опреми простора. У просторијама генералне дирекције и у Ш.У.“Авала“ на Авали, апсолвенти факултета за безбедност из Београда успешно су реализовали завршну стручну праксу.

Домаћини и ментори студентима били су Мр. Братислав Кисин из генералне дирекције а из Ш.Г.“Београд“ Милорад Борковић, пракса се поклопила са , ванредном ситуацијом од поплава у Србији, ментори и студенти су осим теоретског дела и практично учествовали у спасавању људи и имовине у стварним условима спасавања.

Дана 31.05.2014 године одржан је „Хуманитарни фестивал традиционалних игара студената“ београдског универзитета.Централна манифестација одржана је на Калемегдану на платоу иза споменика победника. Организатори ове хумане акције били су факултет спорта и физичког васпитања, асоцијација спорт за све Србије и

Ш.Г.“ Београд“ који је и ове године учествовао у организацији и презентацији шумарског вишебоја и опреми простора.

Програм „едукација локалног становништва и осталих корисника ЗПД“ има за циљ подизање свести грађана према шуми као добру од општег значаја.

Из досадашњег искуства Ш.Г.“ Београд“ овај програм је наишао на интересовање становништва како на локалном тако и на градском нивоу.

Зато предлагемо !

Ј.П. „ Србијашуме“ има за циљ да покрене реализацију Пројекта образовања и рекреације градске омладине „ Живети у складу са природом „ на територији целе Србије, тачније у свим Шумским газдинствима у саставу предузећа. Овај пројекат треба да је наставак и проширење досадашњег“ програма едукације локалног становништва и других корисника ЗПД“.

Припремио :
Милорад Борковић

Јасен спасио бака Славну

У препуној Арени, пре два месеца пронашли смо бака Славну Лазић (77) и чули њену необичну причу како је у јеку поплава у Великом пољу код Обреновца, у крошњи јасена провела две ноћи и један дан.

Јасен је старици спасио живот.

Јасен (*Fraxinus excelsior L.*)

Стара веровања у Србији задржана све до данашњих дана, говоре о великој спасоносној снази јасена. Зато је поштован као свето дрво.

Јасен је, по веровању, могао да неутралише магијско дејство и да „скида чини“ јер како је народ говорио „под то дрво врагови не смеју.“

Неке народне приче приповедају да јасен расте у доњем свету.

Зна се да је цело дрво лековито, корен, кора, лишће. И код античких народа јасен је сматран за свето дрво. У старој Грчкој, Риму, Скандинавији. Једно од његових имена је било Венера шуме или лепотица шуме.

Посебно поштовање јасену било је намењено као дрвету ожењених и удатих.

Стари Грци су јасен сматрали симболом чврстине и упорности, снаге. У скандинавском предању Еда, он је имао функцију бесмртности и везе између космичког и земаљског живота. По Хесиодовим записима, наиме, стари Грци су такође веровали да је најстарија раса људи настала баш из јасена.

Питали смо бака Славну одакле јој идеја да се попне на јасен:, Шта да кажем, сам Бог ме попео на јасен.

Одједном сам добила снагу, као да ме неко гурао отпозади да се попнем на мердевине, па на дрво, а онда на рачвасту грану. Сад то не бих могла да ме убијеш. А када сам била мала научила сам да се верем по дрвећу као верерица.

Велика је срећа да сам имала код себе флашицу са водом коју стално носим у сукњи. То ме је спасло. Храна ми није требала, без ње могу, али без воде никако.

Само да одем још једном да видим своју кућу, па нек сутра умрем, спасила сам само једну кокошку и шест пилића ...са сузама у очима наставља причу старица. Поред ње на столици седи комшиница Даница и додаје да је бака Славна највећи домаћин, прва жена у селу и да живи сама, прошле године јој је умро муж...Мој деда је био зидар цео живот, а ја сам све сама кући радила, имам ћерку и сина и два унука...додаје бака Славна. Велики сам борац била, орач, копач, сејач..Преко целе ноћи орем и тањирам.....ујутру ме комшије питају: Славна ко узора твоје њиве и ко их посеја.....не знају они да ја целе ноћи радим са фењером...Знам да радим и са машинама....нема посла који ја неznam да урадим. У животу ни мрва нисам згазила, треба да будеш добар човек, добро се добрим враћа. Најважније је да смо ми живи и здрави, завршава причу ова старица“.

Како смо сазнали бака Славна се вратила у своју кућу, која након стравичне невоље изгледа језиво. Одваљени зидови, уништен намештај, натопљена бела техника, сено, угаљ и дрва разбацани по дворишту.

У Специјалном резервату природе „Увац“ граде парк за угрожене птице

У кањону Увца ће поред постојеће ускоро бити изграђене још две волијере за ретке птице које ће бити део будућег орнитолошког парка, јединственог на овим просторима. Поред тога што ће помоћи у насељавању кањона угроженим врстама и употпунити туристичку понуду, нови објекти Специјалног резервата природе „Увац“ имаће и едукативни карактер, јер ће ђаци и студенти овде моћи више да сазнају о животу и навикама белоглавог супа, као и других птица које некада летеле небом изнад кањона.

Волијере се граде на стотинак метара низводно од зграде хидроцентрале на Увачком језеру код Нове Вароши, а радове ће помоћи Министарство просторног планирања. У постојећој волијери изграђеној пре шест година изморена крила тренутно одмара шест белоглавих супова из колоније у кањону Увца, док ће први становник два нова објекта бити орао белорепан.

- Поред тога што ће и даље бити својеврсни стационар за повређене птице, волијере ће имати и значајну улогу у пројекту реинтродукције, односно повратка у кањон Увца птица које сплетом околности нестале са ових простора. Поред орла белорепана, који ће стићи из Зоолошког на Палићу, добићемо ускоро и још једну ретку и угрожену птицу – каже директор „Резервата Увац“ Бранко Бјелић.

Специјални резерват природе „Увац“ простире се на 7.500 хектара и станиште је бројних угрожених и ретких врста. У литицама кањона Увца гнезди се белоглави суп, а колонија ове врсте орла лешинара броји око 400 птица и међу највећим је у овом делу Европе.

Овај драгуљ природе због тога је интересантан бројним туристима, а све чешће га походе и ученици основних и средњих школа из градова Србије и земаља у окружењу.

Како посете најмлађих овом заштићеном природном добру са три вештачка језера не би биле само туристичког карактера, „Резерват Увац“ је увео низ едукативних садржаја и део своје понуде прилагодио управо ђачким екскурзијама и студентима на стручној пракси.

- У близини хидроцентрале „Увац“ на Растокама изграђена је такозвана едукативна стаза у дужини од око 500 метара са паноима илустрованим фотографијама и пропратним текстом о биљном и животињском свету резервата, која ће такође бити део будућег орнитолошког и еко-парка. Отворили смо за посете и жичану волијеру за опоравак птица, а уредили смо и део Ледене пећине, која је богата пећинским накитом и једне је од најдужих у Србији – каже Дарко Ђировић из „Резервата Увац“.

Ж. Дулановић

Све зависи од нас

Нисам желео да упишем Шумарски факултет. Другари су се шалили питајући ме да ли ћу ићи у подрум да сечем цепанице за ложење. Желео сам да студирам Енглески језик или германистику. Међутим, мој отац је имао визију човека који је део природе, предодређен да живи на такав начин да природи буде што ближе. Веровао је да је човек једино тако слободан и задовољан, у приликама сталних промена. Отац је био једино дете из свог села које је школовањем дошао до наставника биологије. Често је са поносом говорио: “Ја сам сељачки син, а ти си господски...”

Послушао сам га, и не кајем се. То ми је остало свих ових година које су се низале до пуних 80 које сам данас напунио. Често сам се питао, приближа-

вајући се овом добу, да ли је потребно да човек на време положи своје резултате у животу прво себи па онда и другима. То је као кад бисте упоредили живот са самопослугом где се на крају нађеш на каси где мораш да платиш оно што си купио. Време чини своје. Човек не учи како се то време мења, једно што стално траје и пролази.

Тако сам решио да платим за време које сам провео са људима који су ме отворених руку прихватили у “Србијашуме”. Мени је то било велико задовољство али и велика обавеза да будем користан. Донео сам са собом искуство које носим бавећи се великим бројем послова и делатности које сам у животу радио са мањим или већим успесима. Морам одмах да поменем моје другаре који ће ово читати када им по-

шаљем превод овог писања. За њих, ја још увек имам доста енергије, довољно хумора и визија, а изнад свега захвалност за њихова људских осећања које су сачували за мене. Низ њихових порука и телефонских позива из неколико земаља Африке, Европе и наравно одавде из Србије. На то сам поносан.

Доласком у Управни одбор “Србијашуме” указала ми се прилика да допринесем раду овог значајног предузећа својим запажањима, искуством и знањем. Да нешто допринесем и будем користан. Делом сам успео залажући се да се предузеће удаљи од стереотипа у размишљању и да се што пре уклопи у искуства које свет сродних стручњака већ има, спроводи и унапређује. Често сам боравио у управи предузећа упознавајући колеге са мојим искуством стеченим у многим земљама света у којима сам провео око 25 година. Мој боравак у Шведској, Француској, Холандији затим у Габону, Замбији везани су за шумарске дисциплине.

Морам поменути неке колеге који су ми остали као путокази, који су ми помогли да научим како треба размишљати, како изградити сопствену филозофију и однос према животу једног шумара са наших поднебља. Генерални секретар Института за тропско шумарство у Паризу, колега Робер Шамбо имао је дугогодишње искуство радећи у тропском делу Африке, у Камеруну. Он ме је препоручио другом колеги др Васинку из Тропског института у Амстердаму. Др Васинк, је између осталог доказао, да деца која се играју играчкама од дрвета имају видљиво боље људске особине од деце која се играју играчкама од пластике. Он је био и експерт-нутрициониста за режим исхране на бази тропских плодова, као део знања о тропском шумарству.

У Замбији, подигли смо, до тада, највећу фабрику столарије и намештаја са 350 радника. Радили смо у две а понекад и три смене јер смо маркетингом проширили тржиште. Тада смо увозили дрво из Катанге, Танзаније, Јужне Африке, Малавија и Индонезије.

Почетком деведесетих, пратио сам резултате првог међународног скупа у Рио де Жанеиру када су изашли поразни резултати о загађењу атмосфере и стварању феномена стаклене баште, односно климатских промена. Тада се одомаћио израз да ће у односу на дотадашњу новију историју света, водених талоба бити мање, и да ће бити неправилно распоређени. Схватио сам тада да ће климатске промене условити да наше поднебље уђе у нову климатску зону која се простире од Пиринеја до Пакистана у ширини тадашње Југославије. Већ тада се наговештавало да најопасније последице могу бити да се та нова расподела укупних падавина догоди у врло кратком временском периоду те да може доћи до олујних падавина са огромном количином талоба. Односно, да после таквих падавина било у пролеће или у зиму у облику снега, може доћи до дугих пауза без икаквих падавина.

Тако је настала моја идеја о пројекту и програму едукације на планини Бобија, коју је требало прилагодити доградњом лугарнице. Ова планина је била идеално место на коме је могло да се учи, подучава, доводе наши и страни експерти а најважније да наши

инжењери подучавају своје колеге И тако успоставе дијалог размене знања и заједничког искуства. То је било, а верујем да је још увек могуће. Овај пројекат подразумева да се успостави контакт са око 560 сеоских домаћинстава и да се покрене и организује подучавање о рециклирању биљног отпада из шуме као почетак процеса компостирања. Чисти шумски компост садржи врло минималне количине хемијских елемената за разлику од сеоског са отворених простора и утицаја и коришења инсектицида, хербицида, хемијских ђубрива. Компостирање је било предуслов да се почне са формирањем органски чистијег земљишта као основе за производњу органске хране, воћа и поврћа. Организационо гледајући, требало је организовати систем холдинга-модерне задруге, у којој би наш мали поседник, пољопривредни знао коју културу приноси ће узгајати и која ће му дати економски резултат тако да га може одмах паковати и слати на тржиште. Тржиште хране нема границе. У Јужној Африци сам видео основе оваквог организовања.

То је била моја амбиција. То сам понављао на сваком састанку Управног одбора “Србијашуме” четири године. Почео сам пројекат, опредељена су и прва средства од државе, али се даље није ишло.

Последњих дана, када су се десиле велике поплаве, сетио сам се овог пројекта и неопходности да постоји едукациони центар јер бисмо, између осталог, знали шта можемо очекивати од природе. Били бисмо можда спретнији да сачувамо више воде у брдима користећи знања о бујицама, терасама. Сигуран сам да би нас муке натерале да будемо ефикаснији са позитивним резултатима. Те почетне шансе смо морали сами да створимо и припремимо познавајући нашу обавезу да је шумар човек који боље зна да је део природе, и који је у обавези и да је сачува.

Можда ово треба другачије писати, али осећања се не могу сакрити. Поготову када сам себи полажем рачуне на дан када пуним 80 година старости.

Завршавам сећањем на још једног колегу. Он се зове др Вернер Луфт. Мој друг са праксе у шумама Шведске 1957. године. Он је свој век провео као шумар на Шварцвалду. Био је директор тог шумског комплекса. Његов докторат доказао је да кише створене од гасова које испуштају термоцентралне загађују атмосферу и условљавају гушење шума у његовом подручју. На основу његовог доктората настао је Закон о заштити шума, гасиле су се једна по једна термоелектрана.

Ваздух је чист.

Вернер Луфт је 1958. године дошао у посету мојој фамилији а посебно мом оцу који је био заробљеник у немачком лагеру да му се лично извини због тога што је робијао за време Другог светског рата. 1991. године њему сам послао свог сина.

Ваздух је чист.

Мојим колегама у “Србијашуме” желим да ме се неки пут сете, мада ћу и сам доћи да понекад попијем кафу.

Чика Влада

У Београду. 10. јуна 2014. године

Спомен парк „Брдо Мира“ у Горњем Милановцу

Спомен парк „Брдо мира“ налази се на северозападној страни града, на узвишици која доминира градом са које с пружају изванредне визуре на град и околнину. Укупна површина парка износи око 4.5 ха, од чега су 4.3 ха зелене површине, а 0.2 ха је под изграђеним материјалима (стазама и платоима). Саднице у овом парку засадила је горњо-милановачка средњошколска омладина у периоду од 1961. до 1966. године. Повод за пројектовање парка биле су постојеће костурнице борцима из Таковског краја погинулим у редовима II пролетерске бригаде и борцима Црвене армије из периода ИИ светског рата.

Спомен парк „Брдо мира“ има посебан значај као историјски, културни и рекреативни предео, са истакнутим меморијалним карактером. Поред основних елемената парка (вегетације, стазе и др.) у спомен парку се налазе још шест значајних елемената према којима је овај простор добио меморијални карактер, а то су:

- Спомен костурница палим борцима НОБ-а и Црвеноармејцима
- Споменик Интернирцима у Норвешкој – симбол спомен-парка
- Споменик интернирцима страдалим у Маутхаузену
- Споменик браниоцима српске слободе погинулих од 1991. до 1999. год.
- Спомен бисте осам народних хероја рудничко-таковског краја
- Кућа у спомен интернирцима из Норвешке

Сл.1 и 2. Споменик норвешким интернирцима на Брду мира (до ове године)

Уређивање овог комплекса почело је 1960. године организовано садржајем разноврсне и квалитетне вегетације, а 1974. године је извршена реконструкција. Овај парк још није добио свој дефинитиван облик. Остављена је могућност да се стално изграђује и допуњује разним садржајима и културно-уметничким вредностима.

У детаљном урбанистичком плану предвиђено је формирање стаза са симболичним називима (стаза победе, стаза жртава фашизма, стаза мира и сл.), летњих учионица, музеја, ресторана и др.

Вегетација у парку је просечне старости од 55-60 година, а однос четинара и лишћара је био 65:35%. Заступљена је 51 врста дрвећа и шибља, са до сада највећим процентом смрче (Пицеа ехцелса) – 43,4%, а затим платан (Платанус ацери-фо-лиа) са 10.1%. Цео комплекс је оивичен живом

оградом, састављеном од неколико врста, али не неговањем.

Стазе које су трасиране у парку повезују главне садржаје: проширења, видиковце са спомен обележјима. Од парковске опреме заступљене су клупе и корпе за отпадке, затим путокази, ознаке, табле са упозорењима. Парк је осветљен, нарочито главне стазе, трг и платои, као и спомен обележја, која су осветљена рефлекторима.

Костурница палих бораца Таковског краја изграђена је 1956. године. У њој су сахрањени посмртни остаци 33 првоборца ИИ пролетерске бригаде, који су погинули бранећи Таковски крај од непријатеља. На спомен обележју са именима сахрањених стоји и податак да је током НОР-а и револуције на територији данашње општине Г.Милановац погинуло 842 бораца и 295 жртава фашистичког терора.

Уз ову костурницу је 1962. године дозидана идентична гробница у коју су пренети посмртни остаци 408 бораца Црвене срмије погинулих током септембра и октобра 1944. године у борбама за ослобођење овог краја.

Обе костурнице саграђене су од црвеног гранита као једна целина са заједничком оградом у комбинацији гранита и ланаца. Обележја су такође од црвеног гранита у облику обрнуте зарубљене пирамиде са белим мермерним плочама.

У комплексу се налазе и Спомен брезе, као слика бескрајних руских пространстава, шуме над гробовима совјетских војника. Три брезе засађене од Тита и Брежњева симболишу братство двеју армија.

Сл. 3. Костурнице палим црвеноармејцима (до ове године)

Споменик интернирцима у Норвешкој (сл.1) подигнут је 1973. године, у знак сећања на 3.500 умрлих партизана из свих крајева Југославије које су Немци одвели у логоре у Норвешкој. Скулптура, рад акад. Вајара Жике Макси-мовића, симболише дрво живота и смрти са викиншким штитом и сунцем, све израсло из људских костију на жрвњу, са текстом „Нико именован – нико заборављен“

(ИН-ГЕН НЕВНТ – ИНГЕН ГЛЕМТ) и комадом норвешке земље у подножју. Око споменика расте шест поларних клема донетих из Норвешке.

Од почетка формирања парка зеленило није подизано плански, тако да он данас и поред веома вредних врста и вредног садржаја, не испуњава пројектоване функције у потпуности. За реконструкцију ове зелене површине и уношење нових садржаја израђена је у јесен 1984. године техничка документација, на основу које је требало остварити спортске, културне, образовне и др. потребе пошетилаца.

Стаза која води ка брду је од гранитне коцке, оивичена пачемпресима у виду алеје. Алеја је са нагибом, а и са неколико степеника, како би се савладала висинска разлика до платоа, који се налази на врху на коме је споменик интернирцима у Норвешкој, а са десне стране су спомен костурнице. Са леве стране се одваја стаза која води ка планинској кући, такође спомен кући, саграђеној 1973. године, која потсећа на сличну кућу у Норвешкој, где су током III светског рата борци норвешког покрета отпора остављали храну, одећу и огрев како би југословенски партизани који су побегли из немачких логора преживели и лакше стигли до суседне неутралне Шведске (Вујичић, 1987.)

С обзиром на доминантан положај у граду „Брдо мира“ има изванредан пејзажни значај у пределу града, а такође и културно-историјски, образовни и рекреативни. За становнике града је право брдо мира и одмора, опуштања и шетње.

„Брдо мира“ је делимично реконструисано, али још није добило дефинитивни облик. Остављена је могућност да се стално изграђује и допуњује разним садржајима историјске и културно-уметничке вредности. Међутим, десиле су се непредвиђене околности 2012 год. када је у току лета температура била и преко 40°C, а кише није било скоро 2 месеца. То је проузроковало јако велике штете на вегетацији, посебно на четинарима, који су се у огромном проценту посушили. Стабла смрче (Пинеа ехцелса) у потпуности су осушена и у току ове зиме су посечена и уклоњено је корење, да би се могло приступити новој садњи. Делимично су посушена и стабла дуглазије (Псеудотсуга тахифолиа), црног бора (Пинус нигра), пачемпреса (Цхамеаеупарис лавсониана), као и стабла туја (Тхуја ориен-талис). Пошто су стабла смрче најзаступљенија са 43%, стиче се утисак да је вегетација на више од пола спомен комплекса осушена. Лишћарске врсте нису показале знаке сушења и отпорније су према новим промењеним климатским условима.

Сл. 4 и 5. Простор иза костурнице са већ посеченим засадом осучених смрча

Узроци сушења стабла у оквиру спомен комплекса „Брдо Мира“ су следећи, а утврђени су од стране Комисије која је образована да утврди узроке сушења стабала у Спомен комплексу са председником Др Слободаном Вучићевићем, а они су следећи:

- Највише заступљена врста у оквиру спомен парка, смрча, овде се не налази на свом природном станишту. Она расте на већим надморским висинама, са хладнијом климом и кратким вегетационим периодом, изнад појаса букве од 1000 м надморске висине на више. Она има плитак, тањираст коренов систем, који онемогућава узимање воде из дубљих слојева земљишта.

- Један од значајних разлога је и недовољно неговање засада. Свака шумска култура се мора већ у петој години неговати чишћењем и другим мерама неге, при чему се уклањају најлошија, болесна и стабла која сметају у обликовању простора. Проредом би се формирала „нормална“ крошња, а стабла би била виталнија. Са радикалнијим интервенцијама у нези ове шумске културе формирали би се парковски засади са знатно мањим бројем стабала.

- Последњих неколико година на нашем подручју евидентирани су екстремне температурне осцилације (изразито топла и сува лета и хладне зиме са обиљем падавина), које су убрзале већ започет процес сушења, који се десио 2012. године на бројним стаблима не само овде већ и широм Србије.

Како би овај значајан објекат требало да буде достојније негован и одржаван, Општина у Горњем Милановцу је одлучила да изради пројекат реконструкције парка, како би се парк што пре довео у стање примерено једно тако значајном објекту, као што је спомен парк. Пројектним задатком је предложено да се простор Спомен парка третира целовито да се споменици и сви остали садржаји повежу тако да комплекс задржи монументалност, уз изабрану и обликовану вегетацију. Такође се предлаже уношење додатних садржаја (туристичких и рекреативних), тако да они не ремете карактер Спомен парка, а да истовремено афирмишу комплекс за ширу свакодневну употребу.

Проф. Др Љиљана Вујковић

Лешник *Corilylus avellana*

Лешник је разранат жбун или мање дрво из породице лески (*Corylaceae*). Расте у шумама и шикарама умереног појаса северне хемисфере. Један је од најчешћих жбунова наших шума, који гради густе честаре на пропланцима или га има у асоцијацијама *Querceto-Carpinetum serbicum* и *Fagetum-montanum serbicum*. Лешник обично чини подраст у храстовим шумама. Има га у нижим пределима, али се пење се и до 1700-2000m. Одговарају му свежа, плодна и дубока земљиштима. Може да се јави као пионирска врста на изворима и свежијим наносима. Лешник је једна од најстаријих и отпорнијих врста дрвећа.

Распрострањен је у Скандинавији (сем северних делова), средњој Европи, западној Европи, Средоземљу, Балкану, Кипру и Малој Азији. У Србији је распрострањен у свим крајевима.

Пореклом је из Мале Азије и то северних делова обала Турске. Постоје подаци да су још стари Римљани припитомили и гајили лешник.

Животни век лешника је од 70 до 100 година. Почиње да рађа после треће године, а пуну родност постиже после седам година. Може да плононоси чак 70 година.

Лешник може да успева свуда, чак и земљиштима која нису много плодна. Због тога су климатски чиниоци врло значајни за његово гајење. Најбоље успева у климатским условима где нема много ниских температура. Такве услове имају земље које су највећи произвођачи лешника: Турска, Шпанија, Италија и Калифорнија. Дивљи лешник расте на кречњачком и силикатном земљишту. Земљишта за гајење лешника треба да имају доста хранљивих материја, воде и ваздуха током целе године, она која имају висок ниво подземне воде или задржавају површинске воде нису повољна за гајење лешника.

Отпоран је на ниске температуре, зато што се оплодња врши у затвореном теменом пупољку. Најповољнији услови за гајење лешника су региони где је средња годишња температура ваздуха изнад 9,30C и годишње количине падавина изнад 700mm. Значајно је да падавине буду равномерно распоређене током године, јер недостатак воде неповољно утиче и плодови опадају, недовољно се развија језгро, плодови су ситни, квалитет плода се смањује. Лешник је хелиофит. Када је мања количина светлости, круна и изданци се издужују и слабо рађају. Ветрови током цветања су штетни.

Расте као разгранат густ жбун, али каткад и омање дрво од 3-8m висине, у повољним условима може да достигне висину до 15m. Кора стабла је глатка, светла, црвенкаста или пепељаста. Како лешник стари тако кора посиви и плитко испуца. Корен је плитак, широко разгранат, до треће године развија се вертикалан корен, касније бочне жиле. Пупољци су доста крупни, трбушасте и наизменични, покривени су светлосмеђим, по рубу трепавичастим љускама. Изданци и гране су дуге и равне. Листови округласто до широко јајолики, при основи срцолико урезани. Листови су заобљени 6-12cm, на лицу тамнозелени са ретким длачицама или голи, без сјаја, на наличју светлији, дуж нерава длакави.

Мушки цветови су ресе, обично 2-4 заједно у групама, формиране су већ у јесен, и тада су светлосмеђе до си-

восмеђе, пре зиме затворене, у рано пролеће се отварају и праше полен, имају густо длакаве покровне љуске, већином 4 прашника који су претежно раздвојени на двоје, тако да сваки цвет има 8 прашница. Женски цветови су по два у цвастима који су слични пупољцима из којих у рано пролеће вине тамноцрвени дводелни, кончасти жигови.

Лешник се опрашује анемофилно. Опрашивање се дешава неколико месеци пре оплодње. Најчешће је опрашивање у фебруару, а плођење у мају. Крајем јуна плодови лешника достижу значајну величину, језгро расте и испуњава љуску. Зрење и сакупљање лешника се обавља током августа и почетком септембра. Неоплођени цветови дају штуре плодове, који најчешће опадају пре зрења. Лешник при самооплодњи је стерилан.

Плод лешника је орашица. Плодови су најчешће групама 1-4 заједно, окружени листоликимили звоноликим овојем, назубљеног или режњевитог руба, који је у почетку зелен, сочан, касније смеђ, кожаст. Плод се развија из једног плодника са једним семеном. Плод је лешник округлог или јајастог облика, 15-18mm дуг и 13-15 mm широк. Састоји се од језгра и омотача. Спољашњи омотач је љуска, испод је семењача, а унутра је семе. Семе се назива језгром, који је јестиви део.

Расте као самоникла врста, али се и гаји. Лешник се размножава изданцима, ређе резницама и микропропагијом. Последњих година се размножава калемљењем сејанаца мечје леске.

Веровало се да је лешник плод мудрости и знања. Он је у неким културама симбол бистрог ума, изванредног памћења и способности преношења знања. Келти су јели лешнике како би стекли чаробне вештине и знање. Када би лешници богато родили, веровало се да предстоји дуга и хладна зима, те да ће се наредне године родити много деце. Лешници су коришћени као симболи плодности у свадбеним обредима. Она млада која би трећи дан након венчања делила лешнике, потврдила би да је у брак ушла невина. Да би брак био срећан и дуговечан, за време свадбеног ручка младаина мајка је зету на главу посипала лешнике и зоб.

Од дрвета лешника добија се угаљ доброг квалитета који користе уметници. Уље лешника користи се за производњу боја. Из коре и листа добија се танин.

Потражња за лешником је све већа због његове дијететерапеутске вредности, како у прехранбеној тако и козметичкој и фармацеутској индустрији. Ресе лешника (мушки цветови) кад се прокувају и осуше могу се додати у тесто од кога се прави хлеб. У свезим ресама има око 100mg витамина С. Лист лешника садржи витамин С, етарско уље и смолу, кора са дебљих делова грана има у себи смолу, етарско уље, гуме, слузи, галне и егалне киселине, масти, пектин и горке материје. У језгру лешника има више од 60% масних уља, 15% беланчевина, 10% угљених хидрата и око 2,4% минералних материја. У 100g лешника има 680 mg калијума, 290 mg фосфора, 163 mg магнезијума, 114mg калцијума, има мангана, гвожђа, цинка, бабра и селена. Од витамина има највише витамина Е, С, витамине из групе В и витамина А. Највећи део масноћа представљају незасићене масне киселине олеинска 82% и линолеинска 11%. Калијума садржи у количини просечно око пет пута већој него код другог воћа, гвожђа око три пута.

У енергетском смислу су веома вредна намирница, па се препоручује спортистима и младима. Код старијих особа користи се као превентива од срчаног удара, за виталност и потенцију.

Лешник јача имунитет. Овај плод садржи оптималан однос хранљивих материја - масти, беланчевина и угљених хидрата, због чега је идеално средство за јачање организма, посебно у комбинацији са медом. Помаже бржем опоравку реконвалесцената, оболелима од реуматизма, рахитиса, анемије, а веома је користан и као помоћно лековито средство у третману артеросклерозе. Редовном конзумацијом лешника убрзава се елиминација песка из бубрега и мокраћних канала, а ублажавају се тегобе које изазивају астма и бронхитис.

Лековити делови лешке су: кора, листови, цветне ресе и лешник. Лешник је благотворан за човеков организам. О давнина се користио за лечење многих болести. Он има антиоксидативно дејство захваљујући садржају фенолних једињења. У народној медицини користи се чај од љуске и или нељуштеног лешника за лечење уринарних и бактеријских инфекција, стомачних проблема и хемороида. Праве се и облоге од овог чаја за лечење проширених вена. У кинеској медицини користи се за побољшавање потенције. Лековити препарати припремљени од листа или коре лешке користе се за лечење рана на венама као облоге. Ове облоге се припремају кувањем уситњених листова и коре лешке на тихој ватри, а

у апотекама се припрема екстракт, за лечење улкуса вена. Препарати од лешке користе се за чишћење коже. Осим тога, маст-мелем од листова и коре лешке користи се за лечење спољашњих хемороида. Незасићене масне киселине лешника су важне у исхрани и корисне су јер штите срце и крвне судове. Ако се редовно конзумира може да снизи крвни притисак. Лешник и коштиничани плодови све више користе за превенцију срчаних болести. Користи се за лечење жутице, проширених вена, упале плућа, ниског крвног притиска, пролива, за изbacивање токсина из организма. Девојке и младе жене које редовно конзумирају кикирики и лешник, могу да смање ризик од карцинома дојке за чак 39%. Уље које се добија од лешника користи се за масаже и у козметичким препаратима за заштиту од сунца.

Скувати цвеклу, ситно је исецкати и прелити шаком самлевог лешника. Промешати, додати першун и бели лук и појести одмах. Помаже против атеросклерозе.

Код упорног кашља користе се језгра младих лешника. Лешнике убрати у августу или септембру, језгра самлети и изгњечити. Помешати самлевени лешник са медом и узимати више пута дневно.

За смањење болова у ногама користи се шака свежих листова лешника и литар воде. Листови се уситне, прелију се прокључалом водом и поклопе. После пола сата процеди се и попије чај у четири једнаке дозе током дана. Истовремено, смало чаја натопите ланену крпу, ставите облогу а болну вену и мењајте је сваки други сат.

Против шуљева користити 10ml течног екстрата листа и коре лешке, 25 mg масти од пупољка тополе и 10 g ланолина. Екстракт, маст и ланолин добро помешајте и овоим мелемом мажите хемороиде неколико пута дневно. Мелем се чува на тамном и хладном месту.

За лечење дијереје користи се шака свежих листова лешке и литар воде. Листови се уситне и прелију прокључалом водом, поклопите, сачека се двадесетак минута и процеди. Пије се пет пута дневно по два децилитра чаја.

За чишћење коже користе се исецкани листови лешника који се прелију прокључалом водом и сачека се пола сата. Процеђен чај се потом пије четири пута дневно по два ипо децилитра.

Биљана Делибашић

O IMENIMA VOĆA

Voće je zbirna imenica koja označava jestive plodove (ređe semena) biljaka koje nazivamo voćke. Površina pod voćem naziva se voćnjak. Na latinskom voćka (jabuka) je POMUS,I; a voće POMUM,I. Voćnjak je POMARIUM, a nauka o voću je POMOLOGIJA. Rimska boginja voća bila je Pomona.

Na italijanskom paradajz je POMODORO (zlatna jabuka), pomorandža je POMARANCIA (narandžasta jabuka). Na francuskom krompir je POMME DE TERRE (jabuka iz zemlje), sečen krompir je POMMES FRITES (pomfrit). Prvobitne kreme za lice pravljene su od voćnih sokova. Te kreme italijani nazivaju POMATA, a francuzi POMADA.

Ovom kratkom analizom obuhvaćeno je 20 najčešćih voćnih vrsta. Osam vrsta poreklom je iz Evrope, a 12 iz Azije. Od toga 4 vrste gaje se u Sredozemlju.

Od domaćih naziva voća 3 su Grčkog porekla (sva 3 toponimska), dva latinskog, 4 persijsko arapsko turskog, a 11 naziva su slovenski.

Kod 16 vrsta nazivi voćki i voća su isti, a kod 4 vrste su različiti: dren-drenjina, dud-dudinja, leska-lešnik i loza-grozd. Muškog roda je 7 od voćaka, a ženskog 13. Kod naziva voća, odnos je isti, ali je kod svih vrsta došlo do promene roda, dok plod dunje ima dva roda (dunja i dunjac).

Nazivi voćnjaka završavaju se sufiksom AK (analogno sa travnjak): jagodnjak, malinjak (u istočnoj Srbiji crešnjack, slivak), sufiksom IK: šljivik, krušik (u istočnoj Srbiji slivarnik, krušarnik). Ređe se javljaju sufiksi AR (slivar, crešnjar, leštar) i IŠTE (slivište).

Brojni su antroponimi (Višnja, Jagoda, Narandža, Koštana, Olivera – po maslini) i toponimi (Jabuče, Dudovica, Jagodina, Leskovac, Višnjica) po voću.

Na voće asociraju: bademaste oči, kestenjasta kosa, rumen jagodice, očne jabučice i Adamova jabuka. Zatim, Trnova Ruzica, glogov kolac, orahov hlad, dudovo bure, banana republika, kaštanjete i Parisova jabuka. Boje: ružičasta, narandžasta, maslinasta i kestenjasta i glagoli lozati (uvijati se) i "šljiviti". To je tako, nije "limunada".

Voće je dalo nazive i samom voću ili drugim biljkama: jabuka drenjaja i dunjača; kruška bostanka (lubeničarka), glogovača (glogulja), jagodnjača; šljiva drenovača i trnovača, paradajz jabučar; pasulj trešnjevac; dunjarica (Cotoneaster), jagodnjak (Arbutus unedo) i oraščić (Myristica fragrans).

LESKA, LEŠNIK, *Corylus avellana* L. *Corylaceae* Kupula, plodni ovaj lešnika podseć a na kacigu (grčki KORIS). Naziv roda po gradu ABELLA, danas Avelino, kod Napulja. Otuda italijanski AVELLANO i španski LA AVELLANA. Nazivi u nekim evropskim jezicima etimološki podsećaju na naziv za orah: italijanski NOCCIOLIO i francuski NOISETTE.

Praslavensko LES dovodi se u vezu sa Lesnikom, istočno-slovenskim mitološkim božanstvom. Po tome: ruski AREŠNIK, poljski LEŠČINA, bugarski i srpski LEŠNIK.

LIMUN, *Citrus limon* L. *Rutaceae* Po grčkom KITRON nazivi: francuski LE CITRON, nemački DIE ZITRONE, mađarski CITROM, a po persijskom LIMUN nazivi u većini evropskih jezika: LIMONE, LIMON, LIMUN.

LOZA, GROZD, GROŽĐE, *Vitis vinifera* L. *Vitaceae* Antički naziv za lozu bio je VITIS, verovatno po glagolu VIO,ERE – viti,plesti. Grčki naziv za grozd je STAFILE. Po tome stafilokoka. Latinski naziv za grozd UVA (italijanski), LA UVA (španski) i AS UVAŠ (portugalski). Po venecijanskom nazivu za grozd GRASPA, nastali su nazivi: italijanski GRAPPOLO, francuski GRAPPE i engleski GRAPES. Po lepom dečaku, Dionisovom ljubimcu Ampelu, loza je nazvana AMPELOS, a po kalidonskom kralju Eneju, vino je nazvano ENOS. *Viticama* loze kitio se Bog vina Dionis (Bachus). Slovenski nazivi: GROZD, GROŽDJE, GROZDE, GROZDJA, GROJZE.

MASLINA, *Olea europea* L. *Oleaceae* Stari Grci nazivali su maslinu ELAIA (elea), a Rimljani OLEA i OLIVA, ulje OLEUM, a maslinjak OLIVETUM. Po tome imena u evropskim jezicima: italijanski ULIVA, francuski OLIVE, španski OLIVA i portugalski OLIU, kao i mađarski OLAJBODJO i dalmatinski ULJKA. Zatim, olein, olaj, ulje i ime Oliver.

Arapski ZEITUN, odnosno turski ZEITIN za maslinu dali su španski ACEITUNA i naš naziv za ulje ZEJTIN. Zejtinlik znači maslinjak. Staroslovenski koren MASLO dao je u slovenskim jezicima MASLINA i M ASLINKA.

NAR,ŠIPAK,MOGRANJ,GRANAT, *Punica granatum* L. *Punicaceae* U staroj Kartagi, na severu Afrike (današnji Tunis) koju su osnovali Feničani (latinski Puni) rasla je voćka prelepih plodova, koju Rimljani nazvaše POMUM PUNICUM (kartaginska jabuka). Voćki je Line dao naziv *Punica granatum*. *Puniceus* na latinskom znači i jarko crven, a *granatum* – zrnast (*granum*, i - zrno). Po zrnu i granata. Italijanski naziv za voće je GRANATO i MELAGRANA, francuski GRENADIER, engleski POMEGRANATE, nemački DER GRANATAPFEL, ruski GRANAT i španski LA GRANADA. Po voću Španci nazvaše pokrajinu i grad. NAR je reč persijsko turskog porekla (ENAR, NAR). MOGRANJ je po italijanskom MELAGRANA (zrnasta jabuka).

ORAH, *Juglans regia* L. *Juglandaceae* Voćka posvećena vrhovnom rimskom Bogu Jupiteru. Otuda i naziv *Juglans* – Jupiterov žir. Naziv roda znači kraljevski. Nazive u evropskim jezicima dalo je rimsko ime oraha NUX,IS: italijanski NOCE, francuski LA NOIX, španski LA NUES, portugalski A NOŠ, engleski WALNUT, nemački DIE WALNUSS i rumunski NUC. Slovenski nazivi: ruski ARJEH, poljski ORZEH, lužičko srpski VORJEH, češki OREH, bugarski OREH i naše ORAJ ili ORAH.

POMORANDŽA, NARANDŽA, *Citrus sinensis* Gall. *Rutaceae* Naziv roda *Citrus* po grčkom KITRON, a naziv vrste *sinensis* upućuje na poreklo iz Kine. Osnova reči NARANDŽA provlači se od sansketskog NARANGAS ili NARUNGŠI, preko indijskog NAGRUNGA, persijskog NARENG, vizantijskog NARANTZI, arapskog NARANŠI, turskog NARENC, do naziva: italijanski ARANTIA, francuski L'ORANGE, španski LA NARANHA, portugalski A LARANŽ, engleski ORANGE, mađarski NARANCS i hrvatski NARANDŽA, ređe NARANČA. Naziv POMORANDŽA vuče koren od latinskog POMUM AURANTIUM, sa značenjem zlatna (narandžasta) jabuka. Odatle: italijanski POMARANTIA, lužičko srpski POMORANČ, slovenački POMARANČA i srpski POMORANDŽA. Ovo voće nabavljano je iz Portugala, pa odatle i nazivi: italijanski PORTOGALLO, novogrčki PORTOKALI, bugarski PORTOKAL i arapski BARTIGAL. Nemci ovo voće zovu kineska jabuka APFELSINE, a po tome i ruski naziv APELJSIN.

TREŠNJA, *Prunus avium* L. (*Cerasus avium* Moench.) *Amygdalaceae* Oko crnomorske luke Giresun, u današnjoj Turskoj, rasla je voćka, koju Grci nazvaše po tadašnjem nazivu grada KERASOS. Rimljani preimenovali su CERASUS. To je, verovatno jedino voće čiji nazivi u svim evropskim jezicima vuku poreklo od grčkog imena biljke: italijanski CILLIEGA, francuski LA CERISE, španski LA SEREZA (šereša), portugalski A SEREŽA, rumunski ČIREŠE, mađarski CSERESZNYE (čerešnje), engleski CHERRY, nemački DIE KIRSCHEN, holandski KERSEN, novogrčki KERASI, arapski KERAZ, ruski ČEREŠNJA, slovenački ČEŠNJA, bugarski ČEREŠA, makedonski ČEREŠNA. U srednjovekovnim srpskim spomenicima naziva se ČEREŠNA, ČREŠNA i CREŠNA.

ŠLJIVA, *Prunus domestica* L. *Amygdalaceae* *Prunus* je antički naziv za šljivu, a *domestica* znači domaća, gajena. Italijani kažu PRUGNA, Francuzi LA PRUINE, Rumuni PRUNE. Rusi, Poljaci, Bugari, Makedonci kažu SLIVA, Česi SMRK, Lužički Srbi SLOVKA, Srbi ŠLJIVA, a Mađari SILVA.

Deo naziva pisan je u originalu, a nazivi iz manje korišćenih jezika, približno kako se izgovaraju, a uglavnom se odnose na ime ploda (nomen fructi).

A u Bibliji se kaže: "I učini Gospod Bog te nikoše iz zemlje drveta lepa za gledanje i dobra za jelo." Da, voće je zaista dobro za jelo, a voćnjak u cvetu (beharu) za gledanje je prelep.

Dragan Nedeljković pejz. arh

Шумарски Српско – енглески речник

Мр Ана Тонић

Речник стручних термина из области шумарства (и сродних дисциплина) намењен је као допуна уз стандардни српско-енглески речник. Многи стручни термини не могу сенаћи у стандардним речницима, или се налазе у својим другим значењима.

С друге стране, неки општи термини имају своја специфична значења у области шумарства.

З

забаривање; превлаживање (земљишта) - waterlogging

забрана испаше - prohibition of grazing

заваривање; тврдо лемљење - brazing

заветрена страна; заветрина - leeward side

заветрина - lee

Завод за заштиту природе – INP, Institute of Nature Protection

завршни импрегнациони слој плоче - overlay

загадити; затровати; контаминирати - contaminate

загађеност ваздуха - air pollution

загађивач - pollutant

задебљање приданка - butt swelling

задња осовина - back axle

Заједничка имплементација – ЈИ, Joint Implementation

заједничко (колективно) власништво - joint property; joint tenancy

заједничко улагање - joint venture

закисељавање - acidification

закон о шумама - forest law

закони који се односе на животну средину - environmental legislation

закржљао - dwarfed

закривљеност sweep

закривљеност; дисторзија - warp

замах пиле - stroke of the saw

заобилазни вод - by pass

запремина слоја - stacked volume

запреминска тежина, запреминска маса - bulk density

запремински прираст - volume increment

запреминско утезање - volumetric shrinkage

заражен, нападнут - infested

засек код обарања стабла; усекотина - notch

засек; подсек – birdsmouth; guiding cut; undercut

засена; сенка - shade

застарчен - suppressed

застор, кров крошања, покров од грана - canopy cover

застртост крошњама; склоп дрвећа; склоп крошања - canopy coverage; canopy density

затеза: затезач - tenderiser

затезна чврстоћа - tensile strength

затезно уже - guy rope; shackle

затес секиром - mark blaze; marking strip

затес; затесати (код дознаке) - blaze

заштита обала - bank protection

заштита од поплава - flood control; flood protection

заштитна шума - protection forest

заштитни појас - shelter belt

звездаста паливост - star shake

звездасто црвено срце букве - doty red heart

зглобни трактор за обарање и изношење - feller forwarder

здрава кврга - sound knot

зелен; еколошки чист - green

зелени храстов савијач - green oak roller moth (*Tortrix viridana* L.)

зеленило - greenery

зељаст - herbaceous

земљано точило - earthen chute; earth slide; ground slide

земље у транзицији – СТИ, Countries in Transition

земљомерке - earth measurers; inchworms (*Geometridae*)

зец; пољски зец – hare; brown hare; eastern jackrabbit (*Lepus europaeus*)

зимзелен - evergreen

знак за нивелацију (при мерењу земљишта). гео. репер - benchmark

зонирање – zonation

зрачење; израчивање - irradiation

зрели хумус; шумски хумус - mull

зрело дрво - ripe wood; adult wood; mature wood

зрелост - adult phase

зreo - mature

зуб чистач (пиле) - cleaner tooth

Најважније је бити човек

Прошлог месеца, на РТС-у, у Београдској хроници гостовала је Јасмина Ђоковић, двадесетчетворогодишња девојка из хранитељске породице. Неколико пута је била гост у медијима, а емитована је и репортажа о њој.

Живот је није мазио. Остала је без оца и мајке са непуних 8 година и од тада почиње да ради и да се бори. Неколико година живела је код рођаке а затим одлази у хранитељску породицу. Завршила је средњу школу са одличним успехом, а након тога и факултет Биофарминг и мастер студије. Писала је научно-истраживачке радове из области пољопривреде и заштите животне средине. Као један од 70 најбољих студената путовала је Европом. Вредно и марљиво је учила читавог живота, радила различите и тешке послове: сезонске, послове у угоститељству, промоције, на фарми пилића, као чистачица у кафићу.... Ка циљу да успе водила су је сећања из детињства којима нипошто није желела да се врати. Мотив јој је увек био рад и труд и да постане добар и успешан човек.

Прилог о Јасмини у Београдској хроници оставио је веома јак утисак на Игора Брауновића, заменика генералног директора ЈП "Србијашуме". Дирнула га је и ганула прича о Јасмини. Желео је да растера те облаке изнад њене главе о којима је причала и решио да јој помогне и понуди посао. Како и сам каже директор Брауновић у моменту када је то одлучио био је само човек и срећан је када може некоме да помогне. Јасмина Ђоковић је почела да ради у ЈП "Србијашуме", у Сектору за

шумарство и заштиту животне средине, у пријатном окружењу колега и коначно ради оно што жели и воли.

Како нам је рекла захвална је директору Брауновићу на великом гесту и указаном поверењу. Директор јој је пружио шансу и она ће се трудити да својим радом оправда поверење. То је оно чему се Јасмина Ђоковић надала читавог живота! То је оно за шта се борила!

IN MEMORIAM

20. априла 2014. године, прерано је престало да куца срце наше драге колегинице Славице Бакић.

Рођена је у Ужицу 1971. године где је завршила основну школу, а потом и гимназију. По завршетку Шумарског факултета у Београду, запослила се у шумском газдинству "Ужице" 1996. године, где је радила у Одсеку за уређивање шума до 2002. године, када прелази у Пожегу на послове самосталног референта за расадничку производњу и семенарство. 2010. године постаје шеф "Центра за репродуктивни материјал шумског дрвећа" у Пожеги.

У школи и на факултету међу најбољима. У кући одана супруга, пожртвована и брижна мајка. Међу колегама омиљена као марљива и упорна, несебично је улагала себе до последњег атома снаге. Као изузетно поносна и правична, није се мирила са правилима и мерилима квалитета данашњице, сматрајући да живот и друштво треба да буду праведнији и моралнији. Увек је знала јасно, храбро и недвосмислено да изрази своје мишљење и следи правичан став. Прихватајући често колективне обавезе као своје, носила је претешко бреме на леђима и превише горчине у нежној и неисквареној души.

Сви ми који смо радили са Славицом, осећали смо мир и сигурност знајући да је увек ту када треба помоћи. Са сетом и празнином у души, остаће нам неизбрисив лик који лепрша међу тујама и јасминима расадника у Пожеги, подсећајући на рај, где је, сигурни смо, њена душа већ нашла место.

Драгиша Тодоровић, дипл. инж. шум.

Srbijašume

APARTMANI

Турисџичка аџенџија

KOPAONIK
APARTMANI SRBIJAŠUME
www.turizamsrbijasume.rs

INDIVIDUALNI POLASCI, CENE SU PO STUDIJU DNEVNO U DINARIMA

Smestaj	Tip smestaja	Usluga	06.04-07.12.
App Srbijašume Šumska kuća 2 i 3	1/2 studio	NA	1.440,00
	1/3 studio		1.800,00
App Srbijašume Šumska kuća 1	1/4 studio		2.100,00

AKCIJA: BORAVITE 7 dana /PLATITE 6, BORAVITE 10 dana /PLATITE 9, BORAVITE 14 dana/ platite 12 dana

Leto 2014.

GRCKA – KRF, RODOS, ZAKINTOS, KRIT, KOS, SKIATOS, SKOPELOS, KEFALONIJA, HALKIDIKI, OLIMPSKA REGIJA, APARTMANSKI I HOTELSKI SMESTAJ

TURSKA – ALANJA, SIDE, BELEK, LARA, KEMER, FETIJE, MARMARIS, BODRUM, DIDIM, KUSADASI

SPANIJA – MAJORKA, COSTE DE ALMERIA

ITALIJA – SICILIJA

EGIPAT – HURGADA, SARM EL SEIK

TUNIS

BUGARSKA – ALBENA, ZLATNI PJASCI, SUNCEV BREG, NESSEBAR

WELLNESS & SPA - SLOVENIJA, HRVATSKA, MADJARSKA

AVIO KARTE ZA CEO SVET!

MOGUCNOST PLACANJA NA RATE SVIH ARANZMANA PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE DO 15.12.2014. god

SVE DODATNE INFORMACIJE MOZETE DOBITI U POSLOVNICAMA AGENCIJE 011/6128304 ILI 2440908

